

פ ר ט י - כ ל

ישיבה סא/שכ"ז של הממשלה
י"ט בתמוז תשכ"ז - 27.7.67

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר, א. אבן, ז. ארן, מ. בגין, י. בורג, מ. בנטוב,
י. ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין, ז. ורהפטיג, י. ישעיהו,
מ. כרמל, י. ספיר, פ. ספיר, מ. קול, ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא, ז.
שרף, א. ששון.

נעדר השר: י. אלון.

י. עוזאי - מזכירת הממשלה

סדר היום: 690. סקירה
691. קו הפסקת האש בתעלת סואץ והשיט בה
692. המצב בירושלים ובגדה המערבית

רשמו: י. מימון
ל. צ'סנר

ראש הממשלה ל. אשכול:

הישיבה היא קצת אקסטרה-אורדינרית. חשבנו שעם בואו של אבא אבן אפשר יהיה להספיק לקבל ממנו דין וחשבון ביום ראשון. אבל יש הרבה דברים נוספים לזה, וגם החברים ביקשו דיון בדברים הטעונים דיון.

אברך שוב את אבא אבן בשם הממשלה, לשובו. אני חושב שאפשר לצרף הערכה ושמחה לתוצאות המשא ומתן לפי שעה שם. ודאי עוד נכונות דברים ועניינים במשך הימים. נתחיל בסקירת שר החוץ.

690. סקירה

שר החוץ א. אבן:

בשובי ארצה ב-6 ביולי, אחרי השלב הראשון של דיוני העצרת, נתקלתי באווירת חגיגות לרגל התוצאות המכריעות של ה-4 ביולי. אמרתי בשדה התעופה, כי באותן ההצבעות יש משום הישג, אך החגיגה מוקדמת, באשר העצרת לא התפזרה ועוד צפויים לחצים ומאמצי התנכלות, ואפילו מאמצים לבטל את התוצאה המרכזית של ההצבעות. אמנם חלף שבוע ימים בין מושב ומושב ללא תזוזה. שר החוץ הסובייטי, גרומיקו, נשאר בניו יורק בלי הפסקה, יחד עם ששים אנשי פמלייתו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ששים גיבורים, כמו לשלמה המלך...

שר החוץ א. אבן:

אשר נתלוו אליו בימי ביקורו של קוסיגין. במשך הפגרה נעשו מאמצים על ידי הסובייטים להחליש את החזיתות הלאטיניות והאפריקניות.

אולם, ערב חידוש המושב לא ראינו כל סימן של תזוזה. במשך השבוע היתה גם פעילות ישראלית, שבעיקרה היתה מכוונת לגוף הלאטיני. כתבתי מירושלים לכל עשרים ושלושה שרי החוץ של המדינות הלאטיניות והתשובות היו חיוביות. התברר כי הקבוצה הלאטינית מתגאה בתפקיד הבולט והמרכזי שהיא מילאה במערכה הזאת ונשארה דבקה בעקרונות שלה, לאמור שראשית חכמה היא ביטול מדיניות האיבה והלוחמה, והעניין של פינוי שטחים יכול להיות נידון רק במסגרת זאת.

ביום צאתי אמר לי גדעון רפאל בטלפון, כי יש סיכוי שהעצרת תסתיים תוך מספר ימים במבוי סתום - אותו מבוי סתום שרצינו בקיומו. אולם התחזית נשתנתה בעצם יום הגיעי. הלחץ והשידולים של ברית המועצות פעלו במלוא העוצמה גם במרכז האו"ם, בפיתויו של גרומיקו וגם בברית המועצות לא רצתה להשלים עם התבוסה שנחלה בסיבוב הראשון. ואומנם, שלוש עד ארבע פעמים בסיבוב השני עמדו בפנינו סכנות, שהישגי ה-4 ביולי ילכו לאיבוד על ידי קבלת החלטה על פינוי שטחים, בלי שיותנה הדבר בויתור הערבים על מדיניות האיבה והלוחמה או בעשיית שלום. היו במשך התקופה הזאת שלוש עד ארבע בהלות. כל המבצע הזה תואר על ידי אחד הנציגים האמריקאיים כמו *swoping flies*, הריגת יתושים; אתה הורג יתוש אחד, והנה מתחיל זמזום מאחור. ה"יתוש" הלאטיני כאילו נמחץ מאחורי הקיר ומיד מתחילים האפריקני או האחרים לזמזם ולעקוץ, ואתה מתרוצץ בחדר אנה ואנה. זהו תיאור ציורי ומדויק של המבצע.

הבהלה הראשונה, התרופפות בגוש הלאטיני. כאן מילאה ספרד תפקיד מרכזי, תוך תיאום הדוק עם מדינות ערב, אפילו עם ברית המועצות. ספרד ניסתה לגבש הצעת החלטה אשר סטתה לחלוטין מן העקרונות של ההצעה הלאטינית, כלומר היא העמידה את עניין נסיגת הכוחות כדבר העומד ברשות עצמו ואיננו מותנה בדבר אחר. אולם הניסוח היה מוסווה ומחוכם מאוד עד האפשרות לסנוור את עיניו של הגוש הלאטיני. אפשרותנו בספרד מוגבלת. ארצות הברית פעלה במרץ,

בהסתמך על השתתפותה של ספרד בברית נאט"ו. האמריקנים ביקשו ממשלת ספרד להרפות מן העניין הזה.

היה נוסח שכמעט כבש מהלכים בכמה חוגים לאטיניים. הגוש הזה פועל במקובץ, אולם איננו חתוך מעור אחד. בסיבוב השני היה גם שינוי בהרכבן של המשלחות. רוב שרי החוץ כבר לא היו. נציגים קבועים התחילו לחלוש על המערכה. מהם רבים הנושאים את עיניהם לכל מיני כיבודים ונציגויות.

נציג צ'ילי, בלי אישור ממשלתו ונגד הוראות ממשלתו, ניסה פעמיים שלש לנסח פשרה על חשבוננו. קיימתי מגע עם השלישיה המייצגת את הגוש במשא ומתן שלה כלפי חוץ: ברזיל, מכסיקו וטרינידד. רוב הזמן שמרה לנו דווקא השלישיה הזאת אמונים. אולם הרצון להגיע לידי הסדר עם ברית המועצות, הפיתוי שבדבר הזה, לא נתן להם מנוח, לא היה שום רצון לנתק את המגע. פעם נפגשו אנשי הגוש הלאטיני עם הגוש היוגוסלבי-הודי, והתחילו שוב לשנות את החלטתם. אולם עיקר המגעים, המסוכנים ביותר והמפתים ביותר מבחינת ידידינו, היו אלה שנתקיימו עם גרומיקו ודוברינין ואנשי פמלייתם. בבואי נפגשתי עם עשרה נציגים לאטיניים ביומיים הראשונים. אלה שגילו איתנות רבה היו אורוגוואי ובראזיל. למעשה בראזיל מילאה את התפקיד המכריע בגיבוש החזית הלאטינית החיובית, כן גם טרינידד וברברוס. לבסוף, בראותי את הבקיעים הרבים שנסתמנו בגוש, ראיתי שוב צורך לבקש את ממשלת ארה"ב במישור העליון, כלומר על ידי שדר של ג'ונסון, לנשיאי היבשת, לבקש את הגוש להיות דבק בעקרונות אשר קבע לעצמו. גם ביקשתי יתר פעילות אמריקנית שהיתה הפעם בתוך הגוש הלאטיני מסוייגת.

לגבי הפנייה הראשונה הם הסכימו. הנשיא פנה אל מספר נשיאים ביבשת. לגבי המצב באו"ם, הסביר לי מר גולדברג, כי הפעם נתבעת הרבה יותר פעילות ישראלית והרבה פחות פעילות אמריקנית. הסובייטים התחילו לפרוט על הרגישות הלאטינית, דיברו על השתלטות 'המפלצת הצפונית', כפי שקוראים לה octopus del norte. התחילו ללעוג ללאטינים, שאינם אלא גרורה של צפון-אמריקה. גולדברג אמר שנוצרה אווירה שבה לא היתה לו שום אפשרות שיופיע בפני הגוש כולו.

כל אדם אחר, פרט לנציגי ארצות הברית, רשאי היה להופיע בפני הגוש הזה. אף על פי כן, הפעולה המשולבת הישראלית-אמריקנית היתה נמרצת, והתיאום בין שתי הממשלות היה מוחלט עד לשלב האחרון.

לבסוף הגיע הגוש הלאטיני אל סוף כוחותיו במשא ומתן עם ברית המועצות. ברית המועצות לא סטתה בשלב זה מן העקרון שיש רק דרך אחת המובילה לשלום, והיא על ידי החזרת המצב הקודם מבחינת מערך הכוחות. היו חילופי איגרות בין הגוש הלאטיני ובין ברית המועצות, שבהם נקבעה יצירת מאמצים לקרב את העמדות, אבל המאמצים עלו בתוהו.

אך הספקנו לנשום לרווחה עמוקות, והנה זימזום 'היתוש' האפריקני מאחורינו.

שר הסעד י. בורג:

צצה!

שר החוץ א. אבן:

נפתחה הצרה משם. יושב ראש הגוש היה שר החוץ של ניג'ר. עמדנו בקשר אתו ועם נשיאו השווה בפאריס. לפי שעה לא גילינו שום נשיא אפריקני השווה באפריקה בימים אלה. ההתקשרויות שלנו נפתחו מפאריס ונמשכו דרך לוזאן וכדומה. פה מיקמנו את כולם. גם השר הזה נסע והפקיד את נשיאות הגוש האפריקאי בידי נציג מאוריטניה, מדינה ערבית לכל דבר.

ביום אחד טילפן אלי מר גולדברג מבוהל ונזעף:
'יש עכשיו טיוטה אפריקנית העומדת לייצג את הגוש האפריקני כולו, והיא רעה לחלוטין. היא הורסת כל אשר הושג ב-4 היולי. אם תשתרש, תגרוף את העצרת כולה. כולנו נתבעים לפעולה.' באותו יום א' ביקרו אצלי נציגי גאנה, אתיופיה, ליבריה,

דהומי, חוף השנהב, טוגו, מאדאגסקר, - בזה אחר זה. כי אין בתוך החוג הזה יחסים המאפשרים להתייעץ אתם במגובש. מהשעה 09:00 עד חצות נמשכו השיחות בינינו. לכל אחד מהם אמרתי שאני רואה אותו כנציג הדגול של אפריקה המשתחררת ושהפעם תביעתנו מאפריקה היא פשוטה: לא לעשות מאומה, 'שב ואל תעשה'. אמנם יש מכוי סתום, אבל יש בהסטוריה ובמדיניות הבינלאומית שמכוי סתום יוצר constructive deadlock והמכוי הסתום, אם יימשך, יכריח בסופו של תשבון את הערבים לבחור בין אפשרויות חדות מאוד, או להשלים עם המצב הקיים או לבקש לשנות אותו על ידי פנייה אל הכתובת היחידה המסוגלת לשנות אותו, לכתובת הישראלית. מעולם לא נוצר מצב תכסיסי כזה, הלוחץ על הערבים לפנות אל הכתובת הישראלית, על מנת לשנות מצב מסויים, שהם חייבים לדרוש את שינויו. יהיה זה חטא ופשע, דווקא למוטט את המצב הזה, שיש פה לחץ אובייקטיבי להפניית הצדדים זה אל זה. אמנם, כאשר אמרתי להם, 'שב ואל תעשה', ראיתי שהרעיון הזה דווקא מושך אותם. כמה מהם אמרו: 'זו הפעם הראשונה שאתם מבקשים בקשה כזו; בדרך כלל אתם רובצים לפתחינו חמש פעמים בשנה ומבקשים מאיתנו ליזום ולהצביע'. 'אולי אפריקה אינה חייבת לקבל עליה אחריות לעניין זה', כפי שאמר נציג גאנה. 'מצרים, עם כל היותה מדינה אפריקנית, לא התייעצה עם גאנה כאשר החליטה לרכז את כוחותיה בסיני או להטיל הסגר על מיצרי טיראן. מדוע אפריקה תקבל אחריות לפעולות שמצרים עשתה ללא התייעצות אתה?' על כל פנים, הוא יפעל.

התרכזתי רק באלה שהצביעו בהצבעה הגורלית ב-4

ביולי נגד ההצעה היוגוסלבית או נמנעו, ורציתי שהם יבטיחו שלא תהיה נוסחה אפריקנית, ושהנוסח של הערבים לכל דבר לא יתקבל על דעתם. למחרת נפגשו והם פוצצו את העניין של הסכם אפרו-יוגוסלבי. גם ליבריה מילאה בזה תפקיד מכריע. התברר שיש שתיים-שלוש-ארבע עמדות אפריקניות, ולכן הגוש האפריקני כולו התפזר, בלי הכרעה, והם החליטו לא ליזום פעולה כלשהי.

היתה לי פגישה אחת עם אפריקה הפרנקופונית.

התברר כי בשלב זה הפעילות הצרפתית היתה הרבה פחות נמרצת מאשר בסיבוב הראשון. אמנם העמדה הצרפתית נשארה בעינה, אולם הפעם היא לא נתלוותה בהוראה מפאריס לגייס תמיכה, והשגריר סיידו ואנשיו לא היו לוהטים אחרי פעילות. היא לא היתה

כפוייה עליהם הפעם, מטעם "הגבורה". השיחות אתם הן קשות ומביכות. בכל פעם, כאשר בשיחתי אתם, בעיקר עם סיידו, הגעתי למאמץ על משמעות המדיניות שלהם בכללה, על ההזדהות המוחלטת והעיוורת הזאת עם הקו הסובייטי, הוא התחמק מכל תגובה וזינק והתפתל לעניין אחר, כאילו לא רצה להגן על העמדה ולא רצה אפילו להיות במצב שהוא חייב להבהיר את העובדה שנמתחה ביקורת על המדיניות הגלובאלית של נשיאו. אנשים פחות זהירים מתלחשים במסדרונות על הלך רוחו של הנשיא, על כל מיני ביטויים, שכוחו איננו אתו ושאי אפשר לדעת מה ההגיון המנחה אותו. זה היה עוד לפני המאמץ שלו לכבוש מחדש את קוויבק ואת 'מרומי אברהם'. אבל הפעילות הצרפתית היתה פושרת, אם כי נתבררה לנו כעובדה מדהימה. התברר כי חצי שעה לפני ההצבעה ב-4 ביולי, בא הנציג הצרפתי אל נציג גאבון ואמר שהוא, הנציג הצרפתי, שמע כי נשיא גאבון השוהה בפאריס שלח הוראות למשלחת גאבון להצביע בעד ההצעה היוגוסלבית; כלומר, נציג צרפת מוסר לנציג גאבון מה הן ההוראות של נשיא גאבון... הואיל וקשיים כאלה אינם בלתי רגילים, חשב נציג גאבון שהנציג הצרפתי מדבר דברי אמת, והוא הצביע לתמהוני בעד ההצעה היוגוסלבית. כאשר בדקנו את הדברים אחרי כן בפאריס, התברר שהדבר לא היה ולא נברא. להיפך, נשיא גאבון התחייב שגאבון לא תסטה מהקו שלה, ושהוא חייב לתאם את הכרעתו אתי ולא עם סיידו.

דזר מ. בגין:

הגאבונים יודעים על העובדה הזאת?

שר החוץ א. אבן:

הם יודעים ואני חושב שנצטרך לעשות בפאריס עניין

מזה. הגאבונים יודעים, כי הם באו אלי בבכי תמרורים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

איך מקבל נציג מדינה הוראות בפרוקסי?

שר החוץ א. אבן:

בין פאריס לגאבון יש יחסים כאלה. לפני שנה לא היינו מתלוננים על דבר כזה. רבים מהם אמרו לנו שהם במצב קשה. אחד מהם אמר: 'אנחנו קרועים בין הידידים ובין בעלי הבית ----- Nous sommes déchirés ----- entre L'ami et le patron ----- זהו הכינוי שמדביקים לצרפת. אגב, היה דיון עם ממשלת ארצות הברית אחרי הסיבוב הראשון על כל החוויה האפריקאית. ארצות הברית החליטה, על פי המלצת מר גולדברג, לחדור יותר למדינות הפרנקופוניות באפריקה, בתכניות עזרה וסיוע. הרי במיליונים מעטים מאוד אפשר לעשות שם הרבה, אין שם תכניות גדולות. ארצות הברית יכולה להתחרות עם צרפת. וושינגטון טוענת שכל עוד צרפת היתה בת ברית, לא היה חשוב דווקא שאמריקה תופיע שם. אבל, אם צרפת מגייסת 15 קולות נגדנו במעמדים בינלאומיים, רצוי שבידי אמריקה יימצא איזה קלף. אנחנו הצענו מועמדים לעזרה זו, כלומר אלה ששמרו אמונים לקו המשותף שלנו.

נדמה היה לנו, לאחר שהיוזמה האפריקאית התפזרה, שהאופק בהיר. והנה קמו בהלות נוספות. קושי גדול היה נעוץ בעובדה שנשיא העצרת לא ראה את עצמו ככול בכללי התנהגות שקולה. בכל פעם, כאשר הגענו למבוי הסתום שהיה דרוש ומבוקש, הוא השמיע נאום מעל הדוכן הרם והנישא לאמור, שמצב כזה לא ייתכן, והוא התחיל להציע דחיות ליומיים ולשלושה, ולדרכן את הגושים והקבוצות להגיע לידי התפשרות.

במשך התקופה הזאת על שקט יחסי, הצענו למספר מדינות אירופאיות שתגבשנה נוסח אשר יציל את פניה של העצרת מבחינת הנוהל, מבלי להיכנס לגופו של עניין. וכך נולדה ההצעה השוודית, לבקש את מועצת הבטחון לקבל שוב לידיה את האחריות מטעם או"ם לעניין הזה. שוודיה הסכימה בתנאי שתגייסנה עוד מדינות נייטראליות ליוזמה הזאת. קמנו וגייסנו את פינלנד ואוסטריה. היה ברור כי המערכה מסתיימת.

יום אחד בא שגריר בריה"מ, דוברינין, אל מר גולדברג. למעשה הרים את הידיים ואמר שהוא יסכים להצעה נוהלית כזו. התברר שאין שום תוחלת בעצרת הזאת ויש להגיע לידי סיומה. זה היה יומיים לפני הסיום. באמת חשבנו כי סוף סוף הגענו למחוז החפץ. קיימנו במשלחת שלנו איזו חגיגה מסוייגת, על תנאי שהמצב לא ישונה. מר גולדברג הרחיק לכת וכינס את כל 46 המדינות בביתו, אלו שהצביעו נגד ההצעה היוגוסלבית בשעתה. ראינו בהצבעה הזאת את המבחן. אבל עוד הוא מחליף אתם ברכות ומרימים כוסות, והנה הוא מקבל טלפון מגרומיקו: 'מדוע אנחנו לא מתראים? האם אתה מוכן לשחות תה אתי?'

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

תה סיני!

שר החוץ א. אבן:

לבסוף התקשר מר גולדברג עם וושינגטון והם הסכימו שמותר לו לשחות את התה הזה, והוא ביקר אצלו.

אז התחילה הפרשה הקשה ביותר מבחינת מריטת העצבים והסכנה המקופלת בעצם המעמד. גרומיקו התחיל להשמיע באזני גולדברג דברי ביקורת זועמים על מדינות ערב, ואפילו סיווג את מדינות ערב וכיוון את חצי ביקורתו אל המדינות הערביות הקיצוניות. כך הוא הגדיר את המדינות הרדיקליות הפרוגרסיביות. הוא אמר שהערבים הם חומר כזה שאי אפשר לעזור להם... הרי צריך להסיק מסקנות ממה שהיה וצריך לגלות גמישות ומוביליות מסויימת. מבחינת היחסים הבינגושיים היה המעמד הזה של שיחת גרומיקו-גולדברג ללא תקדים. ברית המועצות כאילו מתאבדת בעפר רגליה של ארה"ב, מתרפקת עליה, משדלת אותה ומדברת על לבה. היו בושינגטון שידעו להפיק הנאה מעצם ההופעה הנדירה הזאת. השגריר הקולומביאני אמר לי שהעולם החופשי לא כל כך רגיל לנצחונות, וכשהוא משיג ניצחון הוא מסתובב

ומחפש את מישור 'למכור' לו זאת.

The free world is so unaccustomed to a victory that it seeks around to get rid of it.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

האם הוא במקרה לא יהודי?

שר החוץ א. אבן:

ערבי.

גרומיקו הביע בפני מר גולדברג הסתייגות מהעמדה הערבית קיצונית. הוא התחיל לחקור את מר גולדברג על אפשרויות של ניסוחים מוסכמים בין ברית המועצות וארצות הברית. הדבר המעניין הוא, שאף פעם לא אמר גרומיקו שהוא מקבל את העיקרון המרכזי של הטיוטה האמריקאית, לאמור שצריך לבטל את הלוחמה והאיבה ולהכיר במדינת ישראל ולבטל כל תביעה המתנגשת עם העניין הזה של שלום ובטחון באזור. הוא פעל על דרך של סוקרטס. הוא שאל שאלות. הוא אמר למר גולדברג: 'אתה אומר שהערבים חייבים כתנאי לנסיגת כוחות ישראל להכיר to recognize במדינת ישראל? אתה מתכוון להכרה דיפלומטית? האם זה לא מספיק לומר 'acknowledge'? אמר מר גולדברג: 'acknowledge'. אחרי כן שאל: 'אתה אומר שצריך לדרוש ממדינות ערב להכיר בעצמאותה וריבונותה של ישראל וזכותה לשלום ולבטחון ולוותר על כל התביעות המתנגשות שאינן מתיישבות עם המגמה הזאת? האם מוכרחים לומר 'ישראל ומדינות ערב'? האם לא די לומר 'all member states in the area'? וכך על ידי שאלות הוא התחיל לפורר פה ושם לפעמים דברים סמליים ולפעמים דברים פחות סמליים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

למרוט נוצות.

שר החוץ א. אבן :

כאן בפעם הראשונה נוצר ויכוח נמרץ מאוד בינינו ובין ארצות הברית. יש סגולה אחת שהיא אמריקאית ויש סגולה שהיא גולדברגאית. הסגולה האחת האמריקאית היא, כאשר הם רואים סיכוי של הידברות עם חתימה על איזה מסמך עם ברית המועצות, הסיכוי הזה קוסם. ויש סגולה גולדברגאית, שמתוך הכשרון העילאי שלו במשא ומתן נדבקת בו לפעמים אהבת המקצוע. אמרתי לידיד משותף, כי כאשר גולדברג רואה שתי פיסות נייר, גוברת בו השאיפה להפוך אותן לפיסת נייר שלישית, ששני מחבריהן של פיסות הנייר יראו בה כאילו סיפוק לשאיפות מנוגדות.. היצר הזה הוא חזק בו מימי היותו הלויאר הגדול ביותר בתולדות תנועת העבודה. כך הוא רואה כל עניין, והוא מאוד נסחב לזה. אני מציין את התכונה האישית הזאת. לרגל מה שקרה ב-4 ביולי, עלו מאוד במידה עצומה המוניטין של גולדברג, מניותיו עלו. למעשה הוא פועל פעולה עצמאית. בוושנינגטון מתייחסים אליו ביראת רוממות. זוהי "האימפריה" שלו. הוא הביא הישגים לארצות הברית מתוך ההתמודדות הזאת. והוא הצליח מאוד. אמנם אין הוא מצליח מבחינת הכריזמה הציבורית, הוא נואם משעמם מאוד ומייאש את חברות הטלביזיה. אולם בגיבוש חזיתות הוא כבש לכבות, ופועל קו ישיר בינו ובין הנשיא. ראיתי זאת במו עיני. הייתי פעמיים אצלו כאשר הטלפון צילצל והוא ענה, ואז לחש לי: 'זה הנשיא בטלפון, תחזור כעבור שעה'. כי הנשיא מדבר בדרך כלל 40 דקה, מבלי להקשיב, אחרי שלושת רבעי שעה הוא מקשיב. הוא משוחח אתו כמעט שעה בכל יום.

למחרת הפגישה בינו ובין גרומיקו היתה שיחה נמרצת מאוד, לא נעימה, ביני ובין מר גולדברג. השיחה היתה זועמת משני הצדדים. זו היתה הפעם הראשונה שעמדנו על התפתחות כזאת - שיחת גולדברג-גרומיקו, לאחר מעשה. מה שקרה הוא: עמדנו לצאת לעצרת לסיום ישיבותיה, וניסקו, סגנו של גולדברג, טילפן שמשום מה יש דחייה ל-24 שעות. הוא אמר: 'איננו יכולים, כאשר מעצמה גדולה מבקשת בקשה צנועה כזאת, - אי אפשר להתנגד.' הוא לא שיתף אותנו

בסוד הדחייה. הדחייה נקבעה לאחר שגולדברג וגרומיקו החליפו ביניהם שאלות ותשובות אלו. גרומיקו אמר: 'נראה מה אפשר לעשות במחנה הערבי. לא ניפרד מהמחנה הערבי. אבל אולי הייאוש והסיכון הם כאלה שיהיו מסוגלים לקבל תפיסה אחרת, שאם הם רוצים בשינוי, הם צריכים לשנות באופן יסודי את מדיניותם.' אמרתי למר גולדברג, קודם כל השינויים האלה - אחת משתיים, או שיש להם משמעות, ודאי שאסור לקבל אותם, או שהשינויים הם סמליים, ואם גרומיקו אומר שהדבר סמלי ואיננו חשוב כל כך, אין צורך לשנות זאת. במקום זה בכל פעם שהציע, שינה שוב. לדעתי יש ערך גם לסמליות. דבר אחד הוא לומר שעל מדינות ערב להכיר בעצמאותה וריבונותה של ישראל וזכותה לשלום ולבטחון, ודבר אחר הוא לומר *all the member states in the area*. יש הבדל בין אמירת דברים במפורש ושלא במפורש. שללתי את הנחתו שאין בשינויים הללו שום משמעות.

הוא התגונן ואמר, מתוך רצון להנציח מבוי סתום ולנחול הצלחות קצרות טווח, לא ראינו את המשמעות הכבירה המקופלת בסיכוי, אם הוא קיים, שברית המועצות תיפרד מהערבים ותעשה חזית אחת נגד האיבה והלוחמה, ומדיניות אי ההכרה של הערבים בישראל. אמנם אין הוא מאמין שהדבר יהיה, אבל הוא חושב שיש תבונה תכסיסית במיצוי האפשרות הזאת. הוא מסרב לקבל ביקורת, כאילו הוא סטה מהעקרונות, והוא ניתח במפורט את השינויים שנתקבלו. הוא אומר: 'איך עולה על דעתך שברית המועצות תביא את הערבים לידי כך שהם יאמרו, שהם מכירים בעצמאותה וריבונותה של ישראל ומוותרים על כל הפעולות וההתביעות של לוחמה ואיבה שאינן מתיישבות עם המדיניות הזאת?' כלום לא אראה בזה למעשה חיסול המדיניות שננקטה על ידי המדינות הערביות זה עשרים שנה? כלום בזה לא יהיה משום מיפנה חשוב יותר מאשר כל תוצאה פרלמנטרית?

אמרתי: אינני מחטט בניסוחים, אבל דווקא משום

שהנוסח דורש מן הערבים ויתור על מדיניות המקובלת עליהם זה עשרים שנה, יש לדעתי תמימות לחשוב, שאגב מעמד פרלמנטרי מסויים ישנו את המדיניות הזאת ויילכו לתיקון הזה. כל מה שאני יודע הוא שהתיקון הזה לא יתקבל, אבל תישאר העובדה שארצות הברית קיבלה, לא הייתי אומר 'אירוזיה' *crumbling*. מה שמדאיג אותי הוא, לא

שהטכסט יתקבל, מדאיג אותי שארצות הברית מעלה על דעתה אפשרות שיש כאן מגמה סובייטית-ערבית רצינית לשנות את המדיניות. לי ברור שזהו תכסיס פרלמנטרי להשהייה, לסחבת, ליצירת אשליות, אולי אשליות בנות יום, אולם באשר הן בנות יום, תיווצר אשלייה נוספת.

כידוע הדברים לא נתקבלו. למחרת בא דוברינין לגולדברג ואמר שהוא הביא את הטיוטה הזאת לפני נערכים, והיתה סערה והאשמות נמרצות כלפי ברית המועצות על בגידתה, ושאלג'יריה וסוריה דיברו במפורש על בגידה, והנציג המצרי, אשר גם גרומיקו וגם גולדברג העמידו את ארצו ברשימת המדינות המתונות, פוצץ את העניין לחלוטין, ואמר: 'לא יתכן'.

בשיחה עם מר גולדברג הצבעתי על סימן ההיכר של התמימות הזאת. דיברתי על ההצעה הנוהלית השוודית, שתאמר כי העצרת מסיימת את דיוניה ומעבירה את הפרוטוקולים למועצת הבטחון. באותה ההצעה הסתננה המילה 'שלום', היינו 'מועצת הבטחון, מתוך דאגה לשלום ולבטחון, תעניין וכו'...'. באו הערבים וביקשו שהמילה 'המסוכנת' הזאת לא תופיע, כלומר יש נידוי המילה הזאת, אפילו בהקשר נוהלי מובהק. איך יעלה על הדעת שאלה שאינם יכולים לסבול את המילה 'שלום' בסעיף נוהלי, יקבלו שלום ועצמאות וריבונות לישראל, ויפסיקו את הלוחמה? דוברינין אמר שהערבים ביטלו את הנוסח הזה בזעם. עד היום הזה לא ראיתי עדות, שברית המועצות אמרה שתקבל את הטיוטה הזאת. הם ניסו להחליף את הטיוטה האמריקאית והביאו אותה לערבים, מבלי לקשור את ידם לנוסח הזה.

בנאומי מתעלם גרומיקו מכל המהלך הזה והוא חזר לאותה עמדה של הזדהות מוחלטת עם עמדת הערבים. כאשר דוברינין אמר לגולדברג, שהערבים אינם מקבלים את הנוסח הזה, הוא צירף בקשה נוספת, לדחות את העצרת עוד לשלושה ימים. הפעם סירב מר גולדברג, על פי הוראות מושינגטון, סירוב מוחלט. הוא אמר שהעניין הזה הוא פיאסקו ושלפעמים יש מציאות שאם אין הסכם, צריך להכיר בעובדה הזאת ולא לטשטש אותה. על כל פנים, ארצות הברית תשקול היטב את המשך השתתפותה במעמד הזה, אם ייהפך לבזיון בינלאומי גדול.

הסובייטים נכנעו, אבל לא רק שנכנעו, הם אמרו שהם עצמם יצטרפו להצעה הנוהלית הזאת. אולי ההצעה הנוהלית הזאת תטשטש את עניין הפילוג, ואין ספק שכל הגורמים יצביעו בעד זה, כי ההצעה אינה אומרת ולא כלום. כאשר באו להצביע על הצעת שוודיה, פינלנד ואוסטריה, שבעצם אינה אומרת ולא-כלום, אלא אומרת שהעצרת קיימה דיונים והחליטה לא לקיים החלטה, ולהעביר את העניין למועצת הבטחון וכן להעביר לה את הפרוטוקולים של הדיונים - התנפלו הערבים גם על ההצעה הזאת בגלל העובדה שיש כאן איזו שותפות אמריקנית-סובייטית לחיסול העצרת הזאת, ונוצרה התמודדות בהצבעות בין ברית-המועצות ובין הערבים. הערבים הצביעו כולם נגד ההצעה לסיום העצרת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

האם היה עוד מישהו שהצטרף לערבים?

שר החוץ א. אכנ:

לא. הם הגיעו ל-43 נגד 64. המספר של 64 כלל את ארצות-הברית וברית-המועצות. לסיכום העצרת כולה: היא קיימה ישיבות במשך חמישה שבועות. אני רוצה להזכיר שוב מה היו התביעות הסובייטיות אשר יזמו את העצרת. היו שלוש תביעות: לגנות את הפעולה הישראלית, להגדיר אותה כתוקפנות ולהגיע לידי פנייה על פינוי לאלתר וללא תנאי UNCONDITIONAL AND IMMEDIATELY של כל השטחים. היא עמידה את שלושת המושגים הללו להצבעה ארבע-חמש פעמים - במסגרת ההצעה שלה, במסגרת ההצעה היוגוסלבית. בכל פעם נדחתה ההצעה כמעט באותו רוב. ההצעה הסובייטית עצמה קיבלה 43 קולות מתוך 121. פירושו של דבר, שכל התביעות וההצעות הסובייטיות והפרו-סובייטיות והפרו-ערביות נידחו לגבי הנושא המרכזי הזה. צריך להיזכר גם במעמד הספקטקולארי שהציגה ברית-המועצות. היא רצתה משפט בינלאומי עולמי-אנושי, שבו ישראל יושבת על ספסל הנאשמים.

זו היתה מגמת בואו של קוסיגין: יצירת אוירה שלא היתה כמוה בשום מעמד בינלאומי בעולם. ואמנם אין ספק שבשלב הראשון ב-19 ביוני, היו לנאומים שהושמעו באותו ערב יותר אזנים שומעות מאשר לכל הנאומים בתולדות האנושיות. כלומר, היתה כאן יצירת הניפוח של העניין הזה, רתימת היוקרה הסובייטית לעצם המעמד ולתוצאותיו. על רקע זה הזעזוע הוא כבד מאוד. גרומיקו, אם כי פעל הרבה מאחורי הפרגוד, לא הופיע הרבה בעצרת. כאשר מר גולדברג נפגש אתו ואחרי-כן נפגש אתי, אמי לי מר גולדברג, שהיה מזועזע מעצם מראהו של גרומיקו, כאילו הוא נתון גם במשבר לאומי וגם במשבר אישי, כאילו זהו אדם שאיננו מעיז לחזור הביתה לאחר חמישה שבועות כאלה, שבהם הוא יושב עם ששים אנשי פמליתו ולוחץ על נציגי העולם. אמנם כאשר הוא הופיע בעצרת, הופיע הופעה חיוורת, מרוסקת, פתטית קצת. התחיל לשאוף עידוד באמרו: "אמנם לא נכשלנו. השגנו 43 קולות - THAT IS AN IMPRESSIVE NUMBER. זהו דבר מרשים. אי-אפשר להתעלם מזה. מדוע לא היתה הצלחה יותר מלאה?"

(א) מפני העקשנות התוקפנית של ישראל, שהולכה שולל הרבה משלחות מחברי העצרת שאינן יודעות כיצד לעמוד בפני פיתויי ההסברה הישראלית. (ב) מאחורי הפרגוד הלחץ האמריקאי. אתם, ובעיקר אתם הלטינים (כאן עשה טעות שהזכיר את השם המפורש) 'הפכתם את עצמכם לגרורים של צפון אמריקה ופעלתם נגד המצפון ונגד המסורת המהפכנית שלכם'. היה נאום של גולדברג, הפעם נאום מצויין, שבו הוא חזר לעמדה תקיפה מאד, 'שפינוי השטחים האלה איננו פתרון, על כל פנים איננו פתרון בפני עצמו והעיקר הוא לחסל אחת ולתמיד את האיבה ואין לצפות ממדינה אחת שהיא תחיה כאילו יש שלום, כאשר שכנותיה מתנהגות כך שיש מלחמה, והמצב הזה חייב להיפסק. עד שיפסק אי-אפשר יהיה לשנות את המציאות הקיימת.'

אחרי שסיכמתי את עמדתנו, הגיבו הלטינים. חבל מאוד שהדברים הללו לא פורסמו יותר. הם הציגו את נציג טרינידד לדבר בשמם. הוא הגיב בזעם על ההאשמה של כניעם ללחץ ואמר: 'היה לחץ, אבל לחץ סובייטי. מעולם לא הוזמנתי לתה כל כך הרבה פעמים למשלחת הסובייטית כמו הפעם. נציגים שלנו,

שלא זכו אף פעם באות הוקרה של ברית המועצות הגדולה, מצאו את עצמם עכשיו משודלים ומבוקשים. והעובדה היא, מר גרומיקו, שנכשלת כשלון חמור. אתה באת הנה עם ראש הממשלה שלך ועם כל הזרקורים הבינלאומיים, קודם כל לאור המשקל של מעצמה גדולה ואתה פעלת פה חמשה שבועות. אתה אמרת שחשגת 43 קולות. אולי ננתח את הדבר הזה. הרי 12 קולות הם שלך, של הגוש שלך. אחרי כן יש 15 שהן של מדינות ערב ועוד 10 CAMP FOLLOWERS. כל עמלך וזעת אפיך גייסו לך 5 קולות. העובדה היא מר גרומיקו Mr. Gromiko, you have got 5 votes. ואילו אנחנו, לתורה שלנו על ביטול הלוחמה קבלנו 56 קולות. אמנם זה לא רוב, אבל 56 קולות כולם בתוך הזרם המרכזי, זה אינו כולל אף ערבי אחד, זה אינו כולל את מדינת ישראל, זה אינו כולל את הצדדים. כלומר בשטח המרכזי אתה נכשלת.

קמו הערבים. על מנת להבליט את הכשלון הם בכו ממש. פצ'אצ'י, נציג עיראק, אמר שמעמד כזה של כשלון ובזיון עוד לא היה. אחד מהם התחיל אפילו להתגרות בברית המועצות. נציג ערב הסעודית אמר: "אנחנו הערבים לא בקשנו את העצרת הזאת. האם אנחנו יזמנו אותה? אבל מישו מתוך חשבון מוטעה חשב שבעצרת יש אפשרות להשיג תוצאה". כלומר הוא תלה בברית המועצות את קולר הכשלון.

בסיכום אני רוצה לומר על המשך המערכה וסיכוייה, כי שוב עלינו להודות כי המערכה תהיה ממשוכת. היו שלושה שלבים. השלב הראשון היה הדיון במועצת הבטחון בראשית יוני. אגב, היא היתה הראשונה שדחתה את ההצעה הסובייטית על פינוי שטחים, כאשר ההצעה הסובייטית קבלה רק 6 קולות מתוך 15. אחרי כן הסיבוב הראשון בעצרת ב-4 ביולי ואחרי כן הסיבוב השני שהיה המסוכן ביותר מבחינתנו, בגלל התעוררותם של יצרי ההתפייסות של הגופים. אלה הם שלושת השלבים, ושום דבר לא ימחוק את העובדה שיריבינו נכשלו. אולם אין להניח שירפו מעצם המאמץ לגבש מדיניות בינלאומית שתבקש את פינוי השטחים המוחזקים ואי קבלת העקרון של שלום כמפתח להפשרת המציאות הקיימת.

אומר משהו בסוגריים על ענין ירושלים. למעשה כאשר העצרת התכנסה ולא היו שום התפשרויות בענין המרכזי, לא היה לה מנוס מאשר לעסוק בדבר הזה. אחרת העצרת היתה צריכה להתפזר ביום הראשון או ביום השני מתוך קיומו של חלל ריק. פקיסטן למעשה ניסחה מחדש את ההצעה הקודמת. הנוסח הראשון ביקש את העצרת לגנות את ישראל קודם כל על אי ביצוע ההחלטה. ההצעה כללה גם סעיף המבקש המשך הטיפול על ידי מועצת הבטחון שצריכה תוך שבוע לדווח לכל מדינות העולם. כל הלהט היה מוסלמי. הנוצרים ישבו באדישות מוחלטת. אולי קלטו משהו על הלבטים ועל ההתקשרויות של הותיקן. שום נציג נוצרי, פרט לצרפת, שום נציג לטיני ושום נציג אירופי אחר לא השמיע את קולו. גם אנגליה משום מה אימצה לה למעשה את "קדושת ירושלים". כל ההדגשה היתה הפעם: מה יהיה למקומות הקדושים המוסלמיים, אלה "ששמרו" על קדושת העיר כולה וקדשי האומות כולן? האירופים שלחו משלחת לנציג פקיסטן. האיטלקי אמר שאם ההחלטה תכלול סעיפים על ביצוע ועל MEASURES לא יצביעו בעדה ובמקום 99 קולות יהיו להם אולי 67, ומחיר הצטרפותם להחלטה היא שההחלטה תאמר את דברה לגבי העמדה של או"ם, אבל שהיא תמחק את הסעיף המבקש ממועצת הבטחון לעיין בנקיטת אמצעים להגשמה ולביצוע. היתה התכנסות הערבים והמוסלמים והם החליטו שטוב מבוסת פנים, מירידה מ-99 קולות ל-67, לקבל 99 קולות למשהו חריף פחות. ההצעה יכולה איפוא רק להביע צער על זה שישראל אינה מקיימת את ההחלטה DEPLORES THAT ISRAEL IS NOT APPLYING ולחזור על ההחלטה. אבל מחקו את הסעיף המבקש פעולה להחלטה.

כאשר ראו שההחלטה הזאת נעשית והולכת, עשו הפקיסטנים והמוסלמים ובני בריתם בכל זאת מאמץ להשפיע על ארצות הברית. אמרו: אולי הענין כל כך חיוור שארצות הברית תצביע בעד ההצעה. הם ראו חשיבות גדולה לא רק במספרם של המצביעים אלא גם במשקלם של המצביעים. היו לנו שעות של עצבנות כאשר ממשלת ארצות הברית ישבה על מדוכת הענין הזה. חשבו שאולי אפשר להצביע בעדה. גם ג'ונסון אמר שהוא מצטער על הפעולות של ה-27 ביוני. אין מפלט יותר מהבעת הסתייגות. נמחקו הסעיפים על הביצוע והגינוי. לבסוף הוחלט בממשלת ארצות הברית להמנע, אחרי שבדקו את התגובה הבינלאומית ואת התגובה הישראלית ועוד מספר תגובות. מספר יהודים קבלו טלפונים מהבית הלבן לומר: איך היית מגיב

אילו היינו מצביעים בעד ההצעה? הזרימו להם מיד קיתוני שופכין כאלה: מדוע צריך ג'ונסון לוותר על כל המוניטין שרכש לו? ברית המועצות מתפלשת בעפר רגליו, הוא זכה ל-11 נקודות בכל משאלי העם המכריעים. לבסוף הם עמדו בהמנעותם. היתה כאילו התפרצות נשימה עמוקה שהתפרקה בשעה שהם הודיעו על ההימנעות הזאת. ההסבר של גולדברג היה שבכלל השאלה הזאת אינה בעלת אופי מיוחד ואי אפשר לפתור אותה במנותק מן ההקשר הכולל.

קודם כל היתה הנחה שמועצת הבטחון מיד תתכנס. הרי החלטת העצרת אומרת שמועצת הבטחון מתבקשת בדחיפות לחדש את דיוניה. הנציג החבשי, שהוא היושב ראש, קבל רושם שפה אין רצון להפגש ושוב להגיע לאותה תוצאה ויש רושם עכשיו שהוא לא יכנס את המועצה אם לא יחול איזה מקרה שיחייב את כינוסה. ב-1 באוגוסט יהיה נשיא מועצת הבטחון צרפתי ואיש אינו יודע מה תהיה מגמתו. הנשיאות תעבור מאתיופיה לצרפת על פי ההגיון של האלף בית. יש קצת תסיסה ירדנית לכנס את המועצה לענין ירושלים. אמנם המועצה לא נתבקשה לבצע את ההחלטה. המזכיר הכללי נתבקש לדווח על הענין לחברי האו"ם, גם למועצת הבטחון וגם לעצרת. אחרים מנסים להשפיע עליו ולשדל אותו, לא לפתוח כל שבוע בדיון על הנושא הזה. יש להניח לפי המברק האחרון שנשיא מועצת הבטחון החדש יפתח בהתייעצויות עם חברי מועצת הבטחון ועם הצדדים, כלומר לכשיגיע תורה של צרפת. לפי שעה אין שום תנועה.

אגב, הרוגז הצרפתי על שיחות גרומיקו וגולדברג היה בלתי משוער ואולי היה כן משוער, הנה התברר להם שכל החזון הזה של ארבעה, הוא חזיון-מדווחים, לא קיים ולא נברא. יש שניים ואין ארבעה. יש שני הגדולים. אם הנציג הרוסי רוצה להתייעץ, הוא איננו מטלפן אל דה גול, הוא מטלפן אל גולדברג. ובריטניה וצרפת יודעות מעט על מה שמתרחש. הדברים הגיעו עד כדי שבא אלי לורד קרטון ואמר: אולי אתה יודע מה היה בשיחה? וושינגטון אינה מכירה בקיום המוסד הזה של הארבעה וגם מוסקווה אינה מכירה בו. עצם הפגישה הזאת אחרי הפגישה בגלסבורו הפגינה את כל הכשלון של היומרה הצרפתית, כאילו היא מצטרפת לאיזה מועדון בעל זכויות. הדבר בא גם לידי ביטוי בעתונות הצרפתית.

מועצת הבטחון תכנס לא מיד. כמובן אם תקרה איזו תקרית חמורה באיזור סואץ, עלולים הסובייטים לבקש את כינוס המועצה. הדברים האחרונים שהשמיעו נציגי ברית המועצות היו בשדה התעופה. הגעתי לשם בשעה מסויימת. שעה לפני זה המריא גרומיקו רוגז וכועס. הוא סרב להופיע בפני הכתבים שם. אבל הוא אמר דבר אחד לכתב של "טאס", שאם כוחות ישראליים יחצו את התעלה תהיה ברית המועצות כרוכה בזה ישירות. IF ISRAELI FORCES WILL CROSS CANAL, THE THE SOVIET UNION WILL BECOME DIRECTLY INVOLVED.

השר מ. בגין:

זה לא פורסם.

שר החוץ א. אבן:

אולי ביקש שלא לפרסם. אותן המלים בדיוק הגיעו אלינו ממברק מבוהל משטוקהולם שבו נאמר, כי לשגריר השוודי במוסקבה נאמרו אותם הדברים, כאשר השוודי בא להסביר את ההצעה הנוהלית שלו ועל הסיכוי לשלום ושאל, האם ברית המועצות תתערב התערבות פיסית. השגריר השוודי, גונאר יארינג הוצע כמה פעמים כנציגו של או"ם לאזור הזה. היה בוושנינגטון, עמשיו הוא במוסקבה. הוא שמע את המלים האלה שברית המועצות אינה גורסת בדרך כלל התערבות פיסית, אולם יש נסיבות שהן תאפשרנה זאת וזה יהיה, אם ישראל תחצה את התעלה. הצטרפה לזה ידיעה מוושנינגטון שהם קלטו את הדבר הזה עוד בבירה אחת, כנראה שגיבשו איזו מדיניות למקרה של מאמץ מצדנו לפלוש לצד השני של התעלה. לפי מיטב הערכתי עלינו להניח אפשרות של התערבות סובייטית ישירה במקרה זה. לעתים רחוקות התבטאו באופן כה מפורש. והתבטאו כך על מנת שהדברים יגיעו לאזנינו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מדוע לא פירסמו את זה? אני שואל לגבי המשמעות

של אי הפירסום.

שר החוץ א. אבן:

לפרסם דברים על התערבות סובייטית מזויינת, זהו

דבר חמור. אולי אינם יודעים מה תהיה תגובתם של גורמים אחרים, זה עלול לזעזע את העולם כולו. אבל עובדה היא שאמרו את הדברים בצורה כזו שתגיע לאזנינו ולאזני אחרים.

חשר י. גלילי:

בשלילה לא אמרו שלא יתערבו?

שר החוץ א. אבן:

לא. אבל השגריר השוודי בדיווחו מסר הערכה

כזו: בדרך כלל אין הם מתכוונים להתערבות, אבל יש מקרים שאולי יתערבו בהם, במקרה אחד אמרו שהם יתערבו, והמקרה הוא אם הכוחות הישראליים יחצו את התעלה. הם הגיעו לידי גיבוש הדבר הזה בפעילות המוגברת בתעלה ואי ידיעת הכוונה הישראלית, אם נעמוד בקו הפסקת האש או יבוא מצדנו עוד זינוק. הם התחייבו כלפי המצרים, ואם יהיו עוד זינוק, אפשר שניתקל לא רק במצרים. אולי זה רק איום. אבל איני מציע שנתעלם מן העובדה שהדברים נאמרו.

אסכם את הפרק הזה של האו"ם. כידוע אין לנו

ידיעה ברורה לגבי מועצת הבטחון. אנחנו צריכים להמשיך לפעול פעולה נמרצת באותן הבירות. כבר בקשתי את שגרירינו בכל המקומות הללו, למעשה בתירסר בירות - אני

מוציא מזה את סופיה, מוסקבה והודו - להסביר את העצרת הזאת לא ככשלוך לאו"ם אלא כהישג, וכהישג גדול, כי אי קבלת תביעה בלתי צודקת היא מעשה שיפוטי חשוב ולא מחזל, והמעשה הזה נעשה ומועצת הבטחון צריכה להגן על ההישג הזה. מצבנו במועצת הבטחון אולי פחות ממוקפק מאשר בעצרת. אבל אין להניח שהמצב יהיה כפי שהיה.

במבחן שנערך ב-9 ביוני, כלומר כתום הקרבות, בקשה ברית המועצות שמועצת הבטחון תדרוש את פינוי השטחים לאלתר, מיד, תוך גינוי התוקפנות הישראלית. לגבי גינוי התוקפנות רק 4 הצביעו בעד ההצעה. מאלי הצטרפה לשלישיה של ברית המועצות, בולגריה והודו. אשר להצעה בלי גינוי ובלי בקורת, רק לפנות את השטחים - היו 6. יש צורך ב-9 קולות במועצת הבטחון על מנת שהחלטה תתקבל. אולם בקרב הנמנעים היו 2 שבעצרת הצביעו בעד ההצעה היוגוסלבית. צרפת נמנעה במועצת הבטחון, ובעצרת הצביעה בעד ההצעה היוגוסלבית. איני יודע מה הוא הניואנס הפילוסופי הזה. יפן נמנעה במועצת הבטחון, בעצרת היא הצביעה בעד ההצעה היוגוסלבית, וזה למרות ההתקשרות הישירה בין ג'ונסון ובין ראש הממשלה, שחברות הנפט חידשו עליה אימים. אולי היא ובריטניה הן הסובלות ביותר את מצוקת סגירת התעלה. נאמר לנו בטוקיו שהממשלה היא בעד הימנעות, אולם החוגים המסחריים הם בעד הצבעה בעד ההצעה היוגוסלבית. ברור שיצביעו בעד. חלוקת השלטון שם היא כך: הממשלה היא כוח בעל גורם שני לעומת הריכוז של הקונצרנים התעשייתיים. במועצת הבטחון האחריות גדולה יותר, משתלט על יפן יצר הברית האטלנטית וההשפעה האמריקאית. יכול להיות שיגיעו לשמונה קולות. חלה גם תזוזה אחת בכיוון הפוך. חבש הצביעה בעד ההצעה הסובייטית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי נתחיל לספק להם נפט?

שר החוץ א. אבן:

אבל חסימת התעלה משפיעה לא על הנפט אלא על הייצוא שלהם לשווקים האירופיים.

חבש, שהצביעה במועצת הבטחון בעד ההצעה הסובייטית, ניתקה את עצמה מקו זה, והאמריקאים קורצים אליהם עין ואומרים שידוע להם כי עמדתו של הנציג החבשי תהיה בסדר. ואמנם בשלב האחרון הלך בתלם. יש רושם שהובטח לו כיבוד בינלאומי גדול, אולי כנשיא העצרת. אין אומרים לנו מדוע האמריקאים בטוחים בו. אל יחקור איש את מצפונות המהלכים האלה.

השר מ. בגין:

ואם יהיו 9 קולות בעד ההצעה הסובייטית לא תוכל ארצות הברית להטיל ויטו?

שר החוץ א. אבן:

ארצות הברית מעולם לא עשתה דבר כזה, מעולם לא הטילה ויטו ואינה רוצה לעשות זאת. מעולם לא התגייס רוב נגדה במועצת הבטחון והיא מקווה שכוחה יעמוד לה גם להבא. אולם יש לטפל בדבר. נגביר את פעולתנו ההסברתית המדינית בבירות השונות. נתחיל בהידברות בעיקר עם שתי המדינות הלטיניות, ארגנטינה וברזיל.

עד כאן האו"ם. מלים אחדות על שתי שיחות שהיו לי בשולי העצרת. אם כי השיחות נוגעות אולי יותר לדיון שיהיה ביום א', אבל אולי זהו חומר למחשבה. שיחה אחת היתה עם ראסק. הנושא המרכזי המעסיק את שתי המדינות האלה הוא: האם אין פורעניות מאו"ם? נניח שהאו"ם משותק ומנוטרל ואיננו מפעיל את ההשפעה שהוא הפעיל ב-1956 וב-1957, מה יהיה? עכשיו יש הפסקת האש. אבל זהו מצב לא תקין משום בחינה, וודאי לא מבחינה אמריקאית ובריטית. נוסף לכל הצרות יש ניתוק יחסים ביניהן ובין מדינות ערב. יש עוד תקלה שהיא

חמורה מאד, בעיקר באירופה, ובמיוחד בבריטניה על ידי כך שהתעלה חסומה. והשאלה שהעמידו בפני היא: מה השלב הבא? ושניהם הגיעו למסקנה שצריך לברר את הסיכוי העולה על הדעת מיד: איפה יישבר הקפאון? הם סבורים שזה יהיה עם חוסיין. חוסיין היה בעת העצרת גם בושינגטון וגם בלונדון, משם טס לרומא, ומרומא המשיך את דרכו חזרה. בכל מקום בדרגות שונות של הדגשה הוא השאיר רושם שהוא מוכן לבוא בדברים עם ישראל.

אחרי שנפגש חוסיין עם נאצר בקהיר אמר לאמריקאים ולבריטים ביתר תוקף את העובדה הזאת. וכאילו נאצר אמר לו: "אני נאצר, אני מוכן לשום הידברות; אני אסבול מה שאסבול; אין זה מכביד עלי, זה מכביד על אחרים. מכל מיני בחינות אמר לו נאצר: מצרים לא תיכנס להידברות, אבל אם אתה בצרה ובמצוקה ולך יש צורך לבוא לידי הסדר עם ישראל - אני מבין את זאת". כך התבטא נאצר באזני חוסיין, לפי מה שחוסיין מסר לאמריקאים ולבריטים. כאילו קיבל היתר מנאצר. יש להניח שגם חוסיין איננו טיפש ותמים. הוא וודאי קיבל בחשבון אפשרות כזו שנאצר דוחף אותו למעמד זה, וכאשר ייכנס למעמד זה ירעיש שמים וארץ על בגידתו. יש להניח שחוסיין אמר את דבריו לא רק באזני נאצר, אלא באזני עוד 3-4 ערבים, בומידיין ועוד משהו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי להיפך? אולי נאצר רואה בזה פתיחה להידברות? יימצא אחד הפותח ואחרי כן שני פותח.

שר החוץ א. אבן:

אולי. אם יש ברירה לגבי נאצר באפשרויות, ינקוט

באפשרות החמורה.

יש אומרים שזהו תכסיס. על כל פנים זוהי עובדה, ששתי הבירות ההללו - וושינגטון ולונדון - סבורות ומשוכנעות שיש סיכוי כי המנהיג הערבי הזה יביע נכונות להידברות, ואז באים אתנו בדברים: מה יהיה? מה תציעו? במה יבוא על גמולו אם יעשה את הצעד הנועז הזה?

ראיתי צורך בשתי הבירות לומר כמה דברים. יש לי רושם שלא הספיקו התמורות שהתחוללו כדי לשנות את דעתו. היתה לי שיחה אחת עם בנדי. הם מתאוננים שאנחנו נעשים יותר ויותר קשוחים. הוא אמר שהוא התרשם, כי שר החוץ בשיחתו האחרונה משקף נוקשות גוברת והולכת. במה דברים אמורים? אמרתי לו: הדמות של ירדן בעיני ישראל אינה כתמול שלשום. פעם אמרו לי שזהו גורם ערבי מתון, שוחר שלום, אנטי נאצרי, לכן ראוי כי הגורם הזה יקבל אפילו נשק וישראל לא תרעיש עולמות. היתה דמות כזאת. בנדי הזכיר לי שרק פעם אחת, על פי החקירות שלהם, היתה פעולה צבאית כל שהיא של ישראל ורק פעם אחת היה בציבור הישראלי איזה ערעור. חוסיין היה משהו מיוחד. אמרתי לשניהם: כן, הוא הצטרף לנאצר, הוא פתח במלחמה, הפגיו את ירושלים, הרג ופצע, ודמותו נקבעה בעינינו על ידי העבודה הזאת. אין זה אותו חוסיין, אין זו אותה דמות. דבר שני: אם חוסיין סבור שהוא מסוג לחזור לתפארתו הקודמת או למשהו קרוב לזה, ואם מדינה מסויימת היא ידידה של חוסיין, הידידות נותנת להסביר לו שהדבר הזה לא יהיה. דבר שלישי: לא נפלה בכלל בממשלת ישראל הכרעה לראות אותו כשותף במשא ומתן על גורל הגדה. לגבי ירושלים עמדתנו ידועה, כלומר סמכות השיפוט בריבונות ישראלית, נוכחותה הפוליטית של ירדן בירושלים אינה בחשבון.

על זה בנדי נאנח אנחה עמוקה ואמר: אם אלה העובדות, אז אולי בכלל אנחנו לא צריכים לדחוף אותו. אני רואה כיצד הוא מגדיר את תביעותיו ואני שומע כיצד אתה מגדיר את הגדרתך, אני רואה מרחק כזה בין הדברים, שאינני רואה גשר על פני הדברים. איני יודע מה יעשה הזמן. אולי הזמן ירכך אותו, אולי ירכך אתכם. ספק אולי אם זה יבוא לידי הידברות.

אמרתי שיש לנו ענין, כי הידברות אתו כאשר תהיה, מוכרחה להיות ישירה. לא נסכים לדבר עם חוסיין כאשר מאחוריו יעמוד האלוף העולמי הגדול, האח הגדול, כאילו אמריקה תומכת בו. אין זה מאוזן וזהו בלתי אפשרי.

עצם השאלות של ראסק ובנדי נתנו לי את הרושם שחוסיין מנסה להשיג לפני המשא ומתן אולי את המחצית שירצה להשיג בתוך המשא ומתן. לכן, אמרתי, אציע לממשלתי שאנחנו לא נאמר לכם דבר על עמדתנו הסופית, נאמר לכם רק דבר אחד שיש לנו קו של נכונות להיפגש עם כל ממשלה שכנה, וירדן היא מדינה שכנה. אנחנו מוכנים להיפגש אתו, מוכנים לדבר אתכם על נוהל, מתי ואיך להיפגש, אבל לא נדבר אתכם על תוכן, כי אין לנו מלחמה עם ארצות הברית. בנדי אמר: זה נכון למרות מאמציו של חיל הים שלכם. הוא התכוון לפגיעה ב"ליברטי".

הדברים נאמרו. בשדר משם נאמר: האיש הזה בנדי התרשם ששר החוץ בשיחתו האחרונה נקט קו נוקשה. התברר שקיימים הבדלי דעות רציניים בקשר לירדן. בממשלת ארצות הברית נתגבשה הכרה שהפתרון היחידי לעתיד הגדה הוא שלטון ירדני. אשר לישראלים, הוא סבור שהישראלים אינם ריאליסטים בהחלטתם לסרב לקבל איזו שהיא נוכחות ירדנית בנוסף לשטח המסגד. אל להם לשכוח שבירושלים העתיקה יש הסטוריה של נוכחות מוסלמית בלתי פוסקת של 1500 שנה.

שר הסעד י. כורג:

אין זה נכון. זה פחות.

שר החוץ א. אבן:

נלמד אותו פרק בהסטוריה. מימי עומר חליף, משנת 630, על כל פנים השנה הששית אחרי ההיג'רה. מעניין שההדגשה היא מוסלמית, כל הערעורים הם מוסלמים. כאילו הנוצרים אינם מעניינים את ארצות הברית.

בנדי מוסיף שהוא נוטה להסכים לדעה כי מוטב לחכות ולא לחפש פתרונות מהירים. דיברנו על אפשרות שבנדי יבוא לדבר אתו.

דבר אחד אמר באזני בפעם הראשונה באופן מפורש ויש לזה חשיבות: 'בדקנו אפשרות של פתרון בעיית הגדה שלא במסגרת משא ומתן חוסיין-ישראל, היינו מדינות עצמאיות, מחוזות אוטונומיים, קנטונים. פעם זה קצת משך אותנו. הגענו לידי מסקנה שהדבר איננו מציאותי.' הוא פיתח את כוונותיו. הוא אמר: 'מבחינת בטחון אני מבין את הדבר הזה. הם אומרים שגבול ישראל זהו הירדן, זה סביר וזה נתקבל על דעתם של רבים. אבל צריך להבדיל בין הגבול הצבאי ובין הגבול המינהלי. בדקו את הרעיון הזה ומצאו שבמאה הזאת אי אפשר לקיים מדינה שאינה סוברנית. במאה הקודמת היתה מצרים ריבונית ולא ריבונית. הדומיניונים הבריטיים היו מוגבלים בריבונותם. האם תתחיל עמשי ישראל במהלך קולוניאלי כאשר בריטניה עוזבת את עדן? המדינה האוטונומית תבקש עצמאות. תופיע פה הופעה אלג'ירית. תקימו את המדינה הערבית הארבע עשרה.' מתוך מאמץ להזדהות אתנו אין זה נראה להם. מבחינת אפשרות שאמריקה תתנגד למתן עצמאות לקנטון, אין הם רואים את האפשרות הזאת. היא לא תסטה ממדיניותה. העניין אינו נראה להם. אמר שהוא שמע כי מדברים על "פלשתיין" מחדש. שאל: 'האם אתם עושים חשבון כמה ערבים אתם יכולים לקלוט?' הם עושים מחקרים דמוגרפיים. 'אולי לבסוף תהיו בכלל מיעוט. תהיה לכם השפעה בלי ריבונות.'

שר האוצר פ. ספיר:

זה יבוא תוך חמש שנים.

שר החוץ א. אבן:

'באמריקה, בניו יורק --- you have influence without sovereignty, אבל אני מבין שלא זו משאת הנפש. אם תהיו ריאליסטיים, תגיעו לידי מסקנה. אנחנו האמריקנים הגענו לידי מסקנה. אם בכל זאת תקימו מדינה

פלשתינאית ויהיו בה גם בעיות כלכליות, הואיל ואיננו מאמינים בפתרון זה, לא יהיה כל סיוע כלכלי אמריקאי לשם הקמת המדינה הפלשתינאית. זה גם עניין של פליטים. עליכם להביא בחשבון גם את הצד הכלכלי בלעדיו. 'הואיל ולא דיבר כך לפני שבועות, אין ספק שקיימו בירורים והגיעו למסקנה. אין ספק שנוכחותו של חוסיין השפיעה. הוא אמר שני דברים: 'הרעיון הזה איננו סביר. מצד שני, יש מועמד לחלוקת השלל הזה, לטיפול בשטח הזה. אנחנו רוצים קשר עם חוסיין.'

כך נפרדנו. בשיחה עם הרמן אמרו שמחלקת המדינה ואחרים בדקו את הנאום של נאצר. הם מצאו כי זהו נאום של חולשה --- A tired and desperate man... שאיננו יודע מה לעשות.

מלים אחדות על אנגליה, קודם כל על המדיניות הבריטית בכללה, כי הדבר הזה איננו משחק בעיתונות. מצבנו בלונדון הוא חמור.

השר מ. בגין:

גם מצבה של לונדון הוא די חמור.

שר החוץ א. אבן:

שתי העובדות כרוכות זו בזו. דעת הקהל אתנו, אם כי לא כמו באמריקה. אגב, עשינו כמה ניתוחים לגבי מצב ההסברה בחוץ-לארץ. אחוז התגובות החיוביות (---favourable) - באמריקה מול התגובות השליליות (---unfavourable) - הוא 92%, כלומר יש יותר מתשע תגובות חיוביות על כל תגובה שלילית, כך בעיתונות וכך בטלביזיה. זהו שיא שלא ידענו כמוהו וזהו בתוך כמות שלא ידענו כמוה. מטפלים בנו כנושא מרכזי עיתונים כ"לייף", "ניו יורק טיימס", תחנת הטלביזיה "נ.ב.ס." וכו'. אי אפשר לפתוח טלביזיה בלי לראות את ישראל, אי אפשר לפתוח עיתון בלי שהעניין הזה יהיה מרכזי. באנגליה האחוז החיובי הוא קצת פחות, אבל גם כן מגיע ל-95%. יש "ניו סטייטסמן" ו"אקונומיסט" ויש סופרים כאן.

הצרפת פרט לטלביזיה הממלכתית, העיתונות החופשית היא אתנו. אין מכתב או מאמר בכל העיתונות נגד ישראל מחוץ למאמר פה ושם ב"לה מונד".

אבל אנגליה סובלת יותר מכל מדינה אחרת מהמצב הקיים: ניתוק היחסים וחסימת התעלה. האומדן הוא כי המצב הקיים עולה לבריטניה 150,000,000 ליש"ט לשנה. זהו הפער בין מחירי הנפט המובלים בתעלה לבין אלה המובלים שלא בתעלה. יש הנחה שהאומדן הזה הוא מדויק. אולי אין זה מבהיל כל כך, אם נזכור שבחודש שעבר הוציאו כל יום 40,000,000 ליש"ט כדי לתמוך בלירת השטרלינג. אבל עליהם זה מכביד. יש מצב פנימי חמור.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו לעתים קוננים בטנקרים גדולים ואז ההפרש

אינו מכריע כל כך.

שר החוץ א. אבן:

הצרפתים השכילו להקים את צי הטנקרים שלהם,

הבריטים חזרו לשמרנותם ולא למדו לקח.

הביטוי למדיניות הזאת היה שהופעתם בעצרת היתה

חיוורת מאוד וחלשה מאוד. ב-4 ביולי בבוקר לא היה ידוע אפילו אם יצביעו עם אמריקה ועם ישראל. וודאי לא עלה על הדעת שיגייסו אחרים. בכל ימי העצרת הבריטים היו ביחסים מתוחים עם ארצות הברית. הבריטים חיפשו באופן פעיל פשרות מחלישות. ברגע האחרון כאשר עמדו להצביע על ההצעה היוגוסלבית ביקש קאראטון שהקבינט יתכנס מחדש, אולי אפשר עכשיו להימנע.

בעניין ירושלים כבר נאמר שאילו בראון שתק, הרבה דברים היו מתפתחים אחרת. לפני שהוא דיבר, היתה אדישות גמורה. כאשר נציגי ברזיל, איטליה וצרפת דיברו, הזכירו רק את המקומות הקדושים ולא במיוחד את ירושלים. דעת הקהל באנגליה והרוב בפרלמנט ובממשלה נוטים להזדהות עם ישראל. היתה שיחה מאלפת מאוד של מר קרוסמן עם שגרירנו. קרוסמן נמנה על המסוייגים ביותר כלפינו. הוא אמר שהוא רוצה לומר בגילוי לב כמה דברים: בריטניה מתחסלת כמעצמה עולמית. רואים את הדברים בסינגפור ובהונג קונג. אם כן אין בריטניה צריכה להיות נתפסת על ידי ישראל לפעילות אקטיביסטית, כי אם תבקשו עכשיו מבריטניה פעילות, הפעילות תהיה מודרכת על ידי השיקולים הגלובאליים שלה. המסקנה היא שבריטניה לא תהיה אקטיביסטית. יש סיכוי לקשרים עם ישראל, יש דעת קהל, יש חזון חברתי, יש כל מיני נימי נפש הקושרות את העם זה לזה ואת החברה זו לזו ואת תנועות הפועלים. אולם אתם צריכים לאחל לנו להפסיק להיות מעצמה גדולה. אמריקה צריכה להיות אקטיביסטית ותבוא על הברכה. הוא אמר באכזריות, שאנגליה צריכה לדאוג רק לדבר אחד, לשיקומה הכלכלי, והממשלה הזאת תעמוד או תיפול רק על הדבר הזה. הוא פיתח זאת באופן נמרץ וקולע.

היתה שיחה של בראון עם השגריר רמז. בראון אמר:

מדוע אבא אבן אינו כותב לי? ישנם 26 שרי חוץ הכותבים לי, יכתוב לי מה הוא חושב על ירדן, מה יהיה בירושלים לגבי חוסיין. אמרתי לרמז: אני מפחד ממכתבים אליו, בעיקר כי אני יודע מה הוא יעשה אתם. כדי לא לכתוב מכתב אולי נשוחח. הבל פה זהו דבר אחר. כאשר באתי לעצרת, שאל אם אעבור דרך לונדון. נקבעה שיחה לתשע בלילה, פחדתי שבעה מאוחרת כזו לא תהיה שיחה עם בראון. השיחה כמעט לא נתקיימה, אך סופית נקבעה ב-09:00 בערב, ונתקיימה במשך שעתיים. הופיעה כתבה ב"דיילי טלגרף" שנגעה בי, כאילו נציגים בריטיים במועצת אירופה פועלים לביטול ההזמנה שקיבלתי להרצות במועצת אירופה ושנעניתי לה. ההזמנה הגיעה במרס. התחילו להזמין כמה חברים. והנה ה"פוריין אופיס" ראה כאילו "מצווה" לדאוג לביטול ההזמנה. אנשינו בפאריס אמרו שיש דברים בגו, שהם מחפשים כל מיני דרכים לעקוץ את ישראל בעקיצות שוליים. הם רוצים לומר לערבים - אנחנו לא שמים גורלנו בהם. הדרך היחידה להתגבר על זה היא, על ידי פירסום המזימה. הדבר פורסם והם נסוגו.

השיחה אתו (עם בראון) התקיימה כפי שהתקיימה השיחה עם בנדי. הוא שאל: האם כדאי לבריטניה לדחוף את חוסיין או לעודד אותו, להמריץ אותו לשוחח עם ישראל? אמרתי אותם הדברים על דמותו של חוסיין שהוא צריך להבין שלא יחזור למפה הקודמת, שלא יופיע עם "האחים" הגדולים, שבירושלים יש העניין של המקומות הקדושים המוסלמיים ושאיין דבר אחר יכול לעניין שם את חוסיין. הגיב "שאם כך אולי איננו צריכים "להסית" אותו להיפגש אתכם. אין בטחון שלא יירצח כמו שנרצח סבו עקב פגישתו אתכם. אם זה כך, אולי לא צריך להגיע לשיחה, כי יש לו שאיפות אחרות."

אמרתי לבראון: אולי תשנו את הסיכויים שלו אם תשנו את התמונה שלו. בהשוואה למצב הקיים הוא יכול להגיע אתנו לדברים חשובים: עצם השלום והשיתוף משפר את מצבו. אבל אם ישווה את מצבו למצבו ב-4 ביוני, ירד מנכסיו. יסכם את הענינים בהשוואה למצב שיש לו עכשיו, הרי יש לו מה להשיג. הוא אמר שהוא קרא בעיתונות שאנחנו מקיימים השבוע התייעצויות. שאל, האם מותר לו לדעת אם אנחנו רואים בחוסיין שותף למשא ומתן. ביחס לדברים אחרים אמר שהם שוללים את כל הפתרונות הפלשתינאים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קרוסמן אמר למישהו מהאנשים הקטנים דברים אחרים - אולי זה קצת סותר מה ששמענו פה ואולי לא: אל תוותרו על שום דבר. אבל איני מציע לבנות על זה הרבה. כל השנים יש לי יחס לקרוסמן, שהוא ידיד בסתר, נואם נאומים בימי וייצמן.

השר מ. בגין:

אולי אפשר לשמוע בהזדמנות זו מפי שר החוץ על

ארמון הנציב?

שר החוץ א. אבן:

אמסור על זה ועל עוד עניין. אני מבקש רשות להביא את עניין ארמון הנציב לממשלה ביום א', וטעמי עמי, שיש משא ומתן שלא הביא לשום דבר. עד יום א' אדע בדיוק מה העמדה שנוקט או-טאנט. וכן גם בנוגע לירושלים. יש מספר משלחות באו"ם, ודווקא ידידותיות, המחפשות דרך להבטיח שלא יהיה דיון כל שבוע על ירושלים באיזה מוסד בינלאומי, בעצרת או במועצת הבטחון ושלא יחזרו כל פעם על התורה הזאת. יש לי רושם שהיוזמת לכך היתה ארצות הברית.

או-טאנט נתבקש שלא לבצע אלא to give information, לשלוח משהו שילמד את העניין ומדוע אנחנו חושבים מה שחושבים. הוא דיבר אתי ביום צאתי ואמר שהוטל עליו להאיר את עיני העולם על הבעייה. הוא בכלל איננו מכיר את הבעייה. הוא איננו יכול לבוא הנה בעצמו, הוא יכול לשלוח אדם, שלא יוכל להגשים, לא יוכל לבצע דבר, אבל to report to me on the views of the Israeli Government על הרקע ועל האפשרות להדגים את ה-views על ידי העובדות האלה. האיש יהיה פה מספר שבועות, יכתוב מספר שבועות. יש גורמים שרוצים למנוע כינוס מועצת הבטחון. לזה יש משמעות נוספת. אם מועצת הבטחון מתכנסת על עניין ירושלים, הדיון יגלוש גם לעניין המרכזי הגדול. אני ממליץ שנאמר קודם כל את עמדתנו: איננו מקבלים את החלטת העצרת, היא אינה מחייבת אותנו. מאידך אם או-טאנט רוצה לדעת את השקפתנו, הבענו אותה שם, נביע אותה גם כאן. נקבל את שליחו תוך הסתייגות להחלטת העצרת, כפי שאמרנו. אנחנו נחליט כיצד לכוון אותו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

הוא ידבר רק אתנו?

שר החוץ א. אבן:

כל סנטור מדבר.

שר הדואר י. ישעיהו:

האם אנחנו יכולים לסרב?

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מבין שהדיון שהחלטנו עליו לא יהיה היום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איני יודע מה אתה מבין.

שר החוץ א. אבן:

הדין וחשבון על העצרת הוא היום לדיון.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

השליח הזה שצריך לבוא הנה אינו דומה לסנטור

אמריקאי. הוא בא כשליח של או-טאנט לדיון על המצב בירושלים. פירוש הדבר שלא רק אתנו הוא ידבר אלא גם עם כל מיני גורמים. אני גם חושב שהדין וחשבון שלו לא יהיה דין וחשבון פרטי. הדין וחשבון שלו צריך לשמש בתור דוקומנט בשביל או-טואנט שהוא יגיש אותו לאו"ם. כרגע איני אומר שצריך לחסום לו את הדרך שלא יבוא. אבל

הענין אינו נראה לי כל כך תמים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

על תמימות אין כאן מה לדבר.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

כרגע איני מסיק מסקנות. אבל הניואנס שלי הוא

אחר.

שר החוץ א. אבן:

מה יהיה אם נוסף לכל נאמר שאנחנו מסרבים לקבל

אותו?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני אומר רק שהדבר איננו נראה לי כל כך רגיל.
שנית: ביום הראשון של המלחמה היה נאום של שר הבטחון שהוא אמר שאין לנו שאיפות
לכיבושים טריטוריאליים. לאחר שהיו הכיבושים הטריטוריאליים, באה גם הודעה של
ג'ונסון, וג'ונסון דיבר על שמירת territorial integrity של כל מדינות האיזור.

שר החוץ א. אבן:

אבל היתה תוספת חשובה. הוא אמר: העיקרון של
שלמות טריטוריאלית צריך לחול not on fragile truce lines but to agreed
permanent boundaries. על ידי כך מצא מוצא.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

זה ששר הבטחון אמר - טוב.

שר הבטחון מ. דיין:

קודם כל שר הבטחון לא אמר את זאת.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

זה ישנו בתוך הנאום.

שר הבטחון מ. דיין:

כיוון שאני יודע מה ישנו בתוך הנאום, זה לא זה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בכלל לי אין עניין להכניס לפיו של שר הבטחון דברים שלא אמר. אם אני טועה, יש נאום שהוא הוקלט. אבל אין כאן עניין הדברים של שר הבטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

לא שר הבטחון אמר, אמר זאת ראש הממשלה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

איני מגיש את החשבון מדוע אמרת את זאת.

שר הבטחון מ. דיין:

אני יושב כאן ואני אומר שלא אמרתי.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אמרתי את דברי אלה בנוכחותך. אפשר לבדוק. אם

אני טעיתי, אקח דברי בחזרה.

שר הבטחון מ. דיין:

טעית.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

הייתי רוצה ששר החוץ יבהיר יותר את הנקודה הזאת, מה שאמר לגבי ההודעה של ג'ונסון. כאשר שאלתי את שאלתי, התכוונתי לכך: מה יהיה כאשר נגיע לאיזה שלב של משא ומתן בתוך כל מה שיהיה, והאם לא נעמוד מצד ארצות הברית בפני ההצהרה שאמר ג'ונסון שלא לנגוע בשלמות הטריטוריאלית של כל מדינות האיזור? היה זמן שהיינו נותנים הרבה מאוד בעד זה שברית המועצות תגיד זאת שהיא מתכוונת בזה גם לישראל, והיא התחמקה מזה. הפעם השאלה הזאת מדאיגה אותי שג'ונסון מדבר על שמירת השלמות הטריטוריאלית, זאת אומרת שכבוא הזמן תהיה התנגדות גם מצד ארצות הברית.

אם האינטרפטציה שלי אינה נכונה, הייתי מאוד

מעוניין שתרחיב את הדיבור על הנקודה הזאת. מה טמון בזה? האם יש אפשרויות של

נסיגה מצדו וכו'?

שר המשטרה א. ששון :

הצעה ושאלה. הצעה ביחס למה שאמר שר החוץ על שיחותיו עם בנדי ובראון - נעביר את הדיון הזה ליום א' הבא.

שר החוץ א. אבן :

נתתי זאת כחומר למחשבה.

שר המשטרה א. ששון :

איך לפרש לדעת שר החוץ את הימנעותה של צרפת מהצבעה על דבר סיכום העצרת והעברת העניינים למעוצת הבטחון, בעוד שעמדתה והמדיניות שלה היתה היתה נגד העצרת והעברת העניין אך ורק למועצת הבטחון?

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

נגד הקנוניה האמריקאית-סובייטית.

שר הדתות ז. ורהפטיג :

לגבי השליח שאו-טאנט רוצה לשלוח, נדמה לי שצריך לעשות כל מה שאפשר כדי לסחוב את העניין.

שר החוץ א. אבן :

נכון.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא לתת לו לבוא תיכף. צריך להיות קודם דיון על סמכויותיו. הוא יכתוב במפורש שהוא בא לשוחח עם הממשלה ללמוד את עמדתה. אף על פי שזה מיותר, כי עמדתה של ממשלת ישראל ידועה. אבל אם יבוא כ"ועדת מחקר" כדי לראות מה האוכלוסיה רוצה, הרי זה כאילו אנחנו נכנסים למשא ומתן על החלטת עצרת האו"ם, שאמרנו ביחס אליה כי איננו מכירים בה. לכן גם לא השתתפנו בהצבעה. אבל לא קל לומר לשליחו של או-טאנט: איננו רוצים לתת לך להיכנס, כי אז יוצרים אתו יחסים מתוחים. אבל אפשר לנהל משא ומתן בוויכוח על הסמכויות, לסחוב את העניין עד שיאמר, רק לשוחח אתכם באתי. אם ישוחח אתנו, יראה עוד דברים, אבל זה לא יהיה בכתב הסמכות. יש לברר מה הוא בדיוק רוצה פה, ואז לא לסרב - אבל להתווכח על הסמכויות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נניח שאו-טאנט יגיד: אני רוצה לשלוח איש שהוא ידבר אתכם, שהוא ידבר עם מי שהוא רוצה, שהוא ידבר עם הערבים וידבר עם הפטריארכים, יבוא וידווח לי. מה תגיד אז?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם הוא בא ונשען על החלטה שנתקבלה בעצרת או"ם, שביחס אליה אמרנו פעם ופעמיים שעצרת או"ם אינה רשאית להתערב בעניינים פנימיים של בירתנו, ולכן לא השתתפנו בהצבעה וכתבנו לו מה שכתבנו, אם הוא שולח על סמך החלטה זו של העצרת a fact finding commission זאת אומרת שאנחנו מכירים בהחלטה, וזה אומר סתירה מיניה וביה, ועם זה אין אנו יכולים להסכים. אם אתה רוצה לשלוח personal representative כדי לשוחח באופן אינטימי על הבעייה - בבקשה. אז יש מקום להתווכח על הסמכויות, על התפקידים, מה הוא רוצה. אמרנו במפורש שאיננו מכירים בהחלטת העצרת בעניין ירושלים.

שר הסעד י. בורג:

יש לדבר על ה-terms of reference.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כן, על ה-terms of reference. הוויכוח על זה

יכול להיות די ממושך.

הערה שנייה בקשר לסעיף שביקשתי להעמיד על סדר היום. לחשב יש הצעה אם נסדיר להם איזה עניין והם מבטיחים שיהיו בעדנו באו"ם. יש לבישוף החבשי פה סכסוך ישן נושן ויש החלטת מלך ירדן לטובתם, וההחלטה לא בוצעה. הוא מבקש שנבצע אותה, שנעזור להם בזאת ואז הם מבטיחים להיות ידידותיים.

שר הסעד י. בורג:

מי יהיה אז ברוגז?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הקופטים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

תתייעץ עם שר החוץ.

שר הכריאות י. ברזילי:

אני מבין שהביקור הזה של שליח או-טאנט איננו תמים. אני גם מבין שלא נוכל לסרב. אבל צריך להיות ברור שהוא בא הנה כאורחה של ממשלת ישראל ולא כוועדת חקירה, וכאן הוא מתנהג כל הזמן בליווי של מארחים.

שר השיכון מ. בנטוב:

האם היתה איזו הזדמנות או יש צורך להעיר לאו-טאנט, שהוא בעצם מחריס אותנו, שלא ביקר אצלנו אף פעם ונמנע בכל מיני צורות מלבקר אצלנו?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הוא הודיע אחרת. הוא אמר שרצה לבקר, אבל לא הזמנו אותו.

שר החוץ א. אבן:

הוא לא אמר את זאת כי זה איננו נכון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איזו חשיבות אתה רואה בביקורו זה?

שר השיכון מ. בנטוב:

אני רואה חשיבות בחרם עלינו, איני מתגעגע אליו.

אבל עצם העובדה שלמצרים ולמקומות אחרים הוא נוסע ואלינו לא, אומרת משהו.

שר הבטחון מ. דיין:

האם עומדת כאן השאלה, האם להחליט בעניין ביקורו

של שליח או-טאנט?

שר החוץ א. אבן:

הוא דיבר לפני מספר ימים על זה. אפשר שנענה לו

כעבור מספר ימים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני תומך בכך שנשאל את או-טאנט, שיודיע לנו מה

התכנית של שליחו כאן. קודם כל עצם הבקשה שתהיה תכנית תכניס אותו למסגרת ועלינו

לדעת עם מי הוא רוצה להיפגש. אנחנו עלולים להיות במצב שביחס לחלק של דברים

שהוא יאמר, נאמר שאנחנו מבקשים לשנות או לבטל, כי אחרת במצב הבטחון הקיים

בירושלים זה יכול להיות ערעור או מכה לפרסטיג' שלנו, כאשר נציגו של או-טאנט,

שהוא מצוייד בסמכות של החלטת העצרת יתחיל לדבר עם נציגים פוליטיים ירדניים.

אני מציע שנבקש ממנו לדעת מה תכניתו בביקור זה, מה הוא רוצה לראות, עם מי הוא

רוצה להיפגש. יתכן שבחלק של הדברים נצטרך להציע שינויים או לסרב להם.

שר החוץ א. אבן:

השר ששון שאל: מדוע נמנעה צרפת? יש קו ברור

שהוא מדריך ומנחה את כל נציגיה של צרפת בכל מקום: בשום מקום ובשום מקרה לא

להימצא במצב של הזדהות עם העמדה האמריקאית. כלומר נקודת המוצא ואבן הבוחן היא

לדעת קודם כל מהי העמדה האמריקאית ואז לקבוע את דרך ההסתייגות ממנה. אני התעכבתי בפאריס וקיימתי שיחה עם שגרירנו על כל המתהווה שם. כל ידידינו אומרים שאפשר לשים מצור על דה-גול, שאפשר לבדוד את דה-גול. מבחינתו מה שקרה בקוויבק הוא חמור יותר. אבל הוא נכנס למצב רוח. בפעם הראשונה יש פרסונליזציה של המצב.

מה הוא טוען? הוא טוען קודם כל שאין בעולם מאזן. הפער בין ארצות הברית ובין ברית המועצות מתרחב כל כך, ארצות הברית מזנקת קדימה בכל גילויי העוצמה שלה והסובייטים הם מסכנים, צריך לתקן את זה, אחרת תהיה הגמוניה מוניסטית בעולם כולו. פעם דיבר נגד הגמוניה כפולה. גרוע עוד יותר כאשר יש הגמוניה אחת ויחידה.

לגבי ישראל נכנס לענין רגשי. הוא יעץ פעמיים שלוש עצה מסויימת, והעצה לא נתקבלה. אומרים ידידינו שאין זאת אומרת שאנחנו חייבים לקבל את עצתו. אבל על ידי אי קבלת עצתו גילתה ישראל את מערומי המציאות שלו, שמדינות גדולות אינן מתחשבות בצרפת וגם מדינות קטנות אינן מתחשבות בה. וכל העניין הזה של היוקרה הבינלאומית הוא, כפי שאומרים מבקריו, ענין של גינונים. יש איזו חצר של מלך גדול, באים ומבקרים אצלו, הוא נוסע לאמריקה הלאטינית, לאסיה, והכל הוא קצף על פני המים, זה אינו משקף שום דבר. טוענים שעל ידי זה שגם ישראל פועלת כפי שהיא פועלת...

ראש הממשלה ל. אשכול:

הוא בפומבי יעץ לנו מה לעשות?

שר החוץ א. אבן:

הוא כתב לי אגרות, דיבר וכתב לך. הוא התבטא. הוא גם פירסם הודעה באחד ביוני. עובדה היא שבין ה-23 במאי ו-5 ביוני הוא פירסם ולא פירסם 5-6 פעמים.

אני מתאר לי את הלך רוחו של דה גול: צריך לתקן את המאזן נגד ההגמוניה האמריקאית מול החולשה הסובייטית. שנית: ישראל לא קיבלה את עצתו. כאן הוא מגיע, ככל אדם שחי שנים רבות מחוץ לתחומה של ביקורת, למאמץ לסגל את המציאות לרצונו. למשל הוא סיפר בגרמניה ובכמה מקומות דבר שאין לו שחר, שהוא נפגש עם בן גוריון לפני חמש שנים ובן גוריון אמר לו: הואיל ויש צורך להביא יותר יהודים לישראל, חייבת ישראל להרחיב את שטחיה. מה שהיה באותה שיחה, זה היפוכם הגמור של הדברים האלה. דה גול אמר: אני מניח, הואיל ואתם צריכים להגדיל את האוכלוסיה, תצטרכו להתפשט, לא תוכלו להיות בגבולות האלה. בן גוריון אמר: לאו דווקא, אפשר לפעול לעומק, בעזרת המדע והטכנולוגיה ופיתוח הנגב. הוא התלהב מזה וקרא לקוב דה מירווייל ואמר: הנה, אין יחס בין מרחב וכמות לעומק.

דזש. מ. בגין:

אולי אפשר להזכיר לו עצה אחת שכן אמר?

שר החוץ א. אבן:

הוא אמר היפוכו של דבר.

פורסם באיזה מקום כאילו אני אמרתי לו שלא נפעל. אמרתי לו, שהחלטנו לפעול, כל מה שאני יכול להבטיח הוא שנחכה שלושה ימים, כי אנחנו בודקים את כנותם או אי כנותם של דברים שונים. על זה דווקא לא אמר דבר. הטענה שלו נגדנו לא שרימינו אותו אלא שלא קיבלנו את דעתו.

יש כאן איזה דיבוק פרסונלי. והעובדה שדעת הקהל אוהדת לישראל מגבירה את זעמו. הנה אחד אמר לי ברצינות שהוא פעם גילה שבמשאל המוסמך ביותר יש לישראל יותר אחוזים מאשר לדה גול: לו היו 60 אחוז ולנו 80 אחוז.

הוא גם אומר שאמריקה אחראית גם למלחמה הזאת. והוא אומר: אני דה גול אמרתי לישראלים בכנות - אל תעשו מלחמה. נודע לדה גול שג'ונסון אמר לאבן, אל תעשו מלחמה, אבל הוא נתן גם להבין שזה לא כל כך נורא אם לא ישמעו לו. יש סימוכין מסויימים לזה על ידי ניסוח. אבל כך הוא מפרש זאת שג'ונסון נתן לנו אור ירוק, שג'ונסון אמר - לא עמשו, תמתינו, קבע תאריך, אבל לא שלל את העיקרון של פעולת ישראל.

ככה או ככה יש לחץ גם כלכלי וגם תעשייתי. מגלים אפשרות לשחרר משלוח כמה דברים, למשל חלקי חילוף. לפעמים מגדירים ציוד מסויים כציוד אזרחי, אם כי הוא רחוק מלהיות ציוד אזרחי. אבל מדוע נמנעו? כדי לא להימצא בקבוצה אחת עם אמריקה ולהביע זעם על התחברות וושינגטון ומוסקבה בלעדיהם. האנגלים התרגלו לעובדה שאין ארבע מעצמות, הצרפתים לא התרגלו לכך.

אשר להצעה בענין שליח או-טאנט לירושלים, אני נוטה לקבל את הצעת שר הבטחון ואולי ארתיק לכת בעניין זה: אולי במקום לשאול את או-טאנט מה היא התכנית שלו לביקור השליח, אני מציע שאנחנו נאמר לו שלושה דברים: (א) עמדתנו היא כזו כפי שהובעה ונגדיר את העמדה שהובעה; (ב) אם או-טאנט רוצה לדבר אתנו, נדבר אתו; (ג) כפי שנהוג עם כל אורח, אנחנו נשלח לו את התכנית, אנחנו נקבע את התכנית. כי מה קורה כשבא לארץ איזה שר חוץ? אנחנו קובעים את תכניתו, אנחנו אומרים שייפגש עם זה ועם זה, עם ראש הממשלה ועם שר החוץ וכו'. אם ירצה תוספות, נעניין בזה, נאשר או לא נאשר. נתייחס אליו התייחסות דיפלומטית כאילו היה שר החוץ של איזו מדינה, אבל שהוא בא בעל כרחנו. אם אפשר לסחוב את העניין לזמן מה, יש לסחוב. איננו צריכים למחר כל כך. נאמר שנודיע לו כעבור מספר ימים. אחר כך נאמר שיקח איזה זמן לעשות סידורים.

לגבי או-טאנט אי אפשר לומר שהוא מחריס אותנו. ישנן 121 מדינות באו"ם, אולי הוא ביקר בעשרים מדינות. אין הוא שבע נדודים כקודמו. הוא ביקר בקהיר, כי היה מצב מיוחד בקהיר. אנחנו אז הזמנו אותו והוא לא

בא.

אשר לעניין שעורר שר החינוך, שזוהי שאלה חשובה, בעניין משמעות של הודעת ג'ונסון על השלמות הטריטוריאלית של המדינות באיזור - הדברים מסתמכים על נאום מה-19 ביוני. מנסחי הנאום היו בקשר אתנו. ג'ונסון אחוז סבך של מצוקה. הרי כל השנים הוא משנן territorial integrity, הרבה פעמים ישראל מעודדת אותו להגן על 'שלמות טריטוריאלית'. אין הוא יכול שלא להתייחס לזה. מאידך אמרו אותם המנסחים כי הוא רוצה סרח עודף של גמישות. הוא התייעץ גם עם שופט מסויים. הוא הוסיף לאחר שהוא דיבר על territorial integrity גם: this applies of course not to fragile truce lines but to agreed front lines שצריכים להתגבש, ואז צריך לכבד אותם, כלומר שאין עכשיו גבול שאפשר להחיל עליו את המושג הזה, צריכים להגיע להסכם. מה שמסתבר מאחורי זה, אם אני מצרף את השיחות אתם, הרי הם מביאים בחשבון אפשרות של תיקונים מסויימים לשפר את מצבנו. אילו ניחשתי לפני האיחוד מה תהיה המפה, הייתי אומר שהם חושבים כי המפה תהיה המפה של ה-4 ביוני פלוס ירושלים, פלוס כמה תיקוני גבול באמצע, אולי גם משהו בגבול הסורי. עניין עזה אצלם לא ברור. השאלה היא, אם אנחנו מוכנים לקבל את האוכלוסיה כולה. הם לדעתי מוכנים לתת גושפנקה לעזה. כך הם רואים לדעתי את המפה שצריכה להתגבש. הכל צריך להיות מוסכם.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

מה מחליטים לגבי השליח?

שר החוץ א. אבן:

שלוש דברים: (א) אנחנו חוזרים על עמדתנו; (ב) אנחנו מסכימים לדבר אתו; (ג) אנחנו שומרים לעצמנו זכות מלאה לקבוע את תכניתו. יחד עם זה מתמרנים לגבי הזמן, לא למחר.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

האם ידוע מי יהיה השליח?

שר החוץ א. אבן:

נדרון גם בזאת לפני שנסכים.

מ ח ל י ט י ם, כי תשובתו של שר החוץ להצעת המזכיר הכללי של האו"ם בדבר שיגור נציגו לישראל לשם בירור ודוות על עמדת ממשלת ישראל לגבי ירושלים, תנוסח לפי הנקודות הבאות:

(1) חזרה על עמדת ישראל לגבי החלטת עצרת האו"ם בענין ביטול איחודה של ירושלים כפי שהובעה על ידי שר החוץ בנאומו בעצרת ובמכתבו למזכיר האו"ם בנדרון.

(2) אין לממשלה התנגדות לבואו של נציג מיוחד למטרה הנ"ל.

(3) הממשלה שומרת לעצמה את הזכות לקבוע את תכנית ביקורו של הנציג בארץ.

691. קו הפסקת האש בתעלת סואץ והשייט בה

שר הבטחון מ. דיין:

אתמול היתה לי פגישה עם הגנרל בול. הוא חזר ממצרים ואמר באופן הברור ביותר ארבעה דברים: (א) המצרים לא קיבלו את הצעתו שהוא קורא לה explanatory suggestion הצעתו שהועמדה למבחן. הוא איננו אומר שזו היתה הצעה ממש שהציע קודם לנו ואנחנו אמרנו, טוב באופן כללי בתנאי שיוסכם גם על הצד השני, כי בתעלה לא יהיה שייט. זהו מה שהציע ואמרנו לו מה שאמרנו, שטוב שלא יהיה שייט. אמרנו, כי מבחינה עקרונית הגישה השווה לשני הצדדים נראית לי, 'ואם תביא תשובה חיובית ממצרים, נגיע לידי הבנה.' אנחנו מוכנים איפוא גם לאי-שייט, ובלבד שתהיה הדדיות. המצרים לא הסכימו לכך. הנוסחה שלהם היא, שהסטאטוס בתעלה יהיה כפי שהיה עד ה-11 ביוני, וזה עד לאותו היום שבו המשקיפים התחילו לבוא ולהשקיף, אותו יום שבו הכנסנו את הסירות ושהיתה התקרית. במלים אחרות: הם אמרו שהסטאטוס בתעלה יהיה כפי שהיה אז לפני שהכנסנו את הסירות, כלומר שהסירות שלהם כן ישוטו ושלנו לא. על כל פנים הוא לא אמר לנו את הדבר בצורת תוכן, אבל בצורת תאריך, עד לאותו תאריך של ה-11 ביוני. זו היתה התשובה המצרית להצעה שלו, לפנייה שלו, ששני הצדדים לא ישוטו.

(ב) ביחס לקווי הפסקת האש הם אינם רוצים לעשות מה שהסורים עשו, כלומר לחתום יחד עם משקיפי האו"ם על הקו שבו נמצאים הכוחות המצריים. זו היתה ההצעה הראשונה שלו ברמה הסורית, ואנחנו נענינו לה והסורים נענו לה, וישנה מפה חתומה עם שני קווים. המצרים אינם רוצים לחתום על דבר כזה ואינם רוצים בכלל להסכים לשום קו.

(ג) הוא אומר שהוא קיבל ממצרים freedom of movement רשות שיוכל לפטרל לאורך התעלה. שאלתי אותו: האם זה לאורך הקו של העמדות המצריות? הוא אמר, שאינו רוצה להשתמש במושג "קו", כי המצרים אינם רוצים להשתמש במושג קו, כלומר לאו דווקא בעמדות קדמיות, אלא freedom of movement on their side איני יודע מה זה, אבל אי שם בשטח שבידם.

(ד) המשמעות תתברר יותר מהנקודה הרביעית. אמרתי: טוב, המצרים אינם רוצים לחתום על קו, אבל לך יש freedom of movement, הוא אמר שמדובר רק על הסקטור של הסואץ. כל הנסיעה שלו היא פחות מיום אחד. אמרתי לו: 'תבוא אתה ותאמר לנו שהמשקיפים נוכחו שהקו שהמצרים נמצאים בו הוא זה וזה. לא יהיה לנו קו חתום על ידי המצרים, יהיה לנו קו חתום על ידי המשקיפים שבו נמצאים הכוחות המצריים. תהיה העדות שלך, נוסף על הקו שלנו.' הוא אמר שהוא מצטער שאיננו יכול לתת לנו אפילו עדות של משקיפיו על הקו המצרי. פה היתה השיחה חריפה - חריפה מצדי, כי בול הוא נורבגי ואינו מרים את קולו, הוא מדבר בצורה יותר מאשר נימוסית. אמרתי: 'אם כן, אין אני יודע מה יהיה תפקיד המשקיפים. אם אינך מוכן לומר לי עדות שלך שהקו המצרי הוא במקום זה וזה, ולכן אם יתקרבו מעבר לו זה יהיה violation of the cease-fire. אם אתה אינך אומר זאת והם אינם אומרים, ייכנסו מחר לאיזו עמדה בסיני, אתה לא תעיד והם לא יעידו, מתי שיהיה להם נוח ובמקום שיהיה להם נוח, יתחילו בפעולה!' גם אין אנו יושבים בכל הקו של הגדה המזרחית של תעלת סואץ. איננו יושבים בקצה הצפוני. אני חושב שבעניין זה, אם יש לו באמת חופש תנועה הוא יכול לבקר בקו המצרי. אנחנו נותנים לו מפה שלנו על מנת שימסור למצרים כי זהו הקו שלנו; מזה מתחייב שאנחנו נמצאים כאן ולא במקום אחר. לדעתנו הוא חייב לומר לנו מה הוא עשה בשיחה אתם. אמנם אין הוא יכול לכפות עליהם לסמן את הקו, אבל אם ניתן לו חופש הפיקוח, הוא יכול לסמן את הקו; הוא אינו צריך לומר לנו איפה כל עמדה ועמדה שלהם, אבל הוא צריך לסמן את הקו שהם הגיעו אליו - עד הנה ותו לא. זה הוא חייב לדעתי לומר. הוא צריך להעיד שהם אינם נמצאים בגדה המזרחית. אחרת הם יכולים מחר להיות בסיני.

אלה הן ארבע הנקודות שהוא אמר בתשובה להבהרת העמדה. הדבר החיובי היחיד מדבריו, שהם מאפשרים לו חופש תנועה. לטיעון שלי אמר שהוא ישתדל ויבקש - הוא ישב שם שבוע ימים - ישתדל לשכנע אותם. הבנתי שהוא צריך לשכנע אותם, אבל מותר לו למסור על הקו המצרי.

אני חושב שיש לזה משמעות מדינית שהמצרים אינם מוכנים להתחייב על שום דבר, על שום קו שבו הם נמצאים. יכול להיות שאין להם כוונה צבאית להתקדם, אבל הם אינם מוכנים להודות שהם נמצאים רק בגדה המערבית, ואנחנו בגדה המזרחית, והסואץ נמצא כאילו באמצע. הם אומרים בעתונים שקו הגבול נמצא בגדה המזרחית והסואץ הוא כולו בידיהם. זו היתה תשובתו בעניין זה.

שאלתי אותו אם דיבר עם המצרים על המפרץ דרומה לתעלת סואץ, כי ביקשתי ממנו פעמים אחדות לומר זאת. הוא אמר: לא אמרתי להם, לא יצא לי לומר להם, לא הספקתי, בפעם השנייה אומר. היתה לו מפה עם קו מסומן.

שלשום הגיעה לשם שוב המיכלית, העמיסה נפט, הבוקר הפליגה בפעם השנייה ללא כל הפרעה. אבל אני רוצה שתהיה גושפנקה רשמית על כך, שאנחנו שטים בגדה המזרחית והם שטים בגדה המערבית. הוא אמר שבפעם הבאה ידבר על כך.

שר האוצר פ. ספיר:

למקום שממנו מפליגה המיכלית אין קשר עם הסואץ, זה במרחק של 160 ק"מ מהסואץ.

שר הבטחון מ. דיין:

אין הצעה למנוע שייט שם, אבל שידעו על כך.

חשר מ. בגין:

את המפה שלכם הוא מסר למצרים?

שר הבטחון מ. דיין:

אינני יודע אם הוא מסר אותה למצרים. אנחנו מסרנו לו ואמרנו לו, זה הקו שלנו, אלה העמדות הקיצוניות שלנו, פה אנחנו נמצאים. ואמרנו לו שהוא יאמר זאת למצרים. אם מסר להם את המפה או אמר להם זאת, איננו יודעים. אבל אנחנו אמרנו לו איפה העמדה הצפונית שלנו ושתי העמדות על יד הרוסים.

בדבריו היו עוד שתי נקודות, שמאוד אינן נראות לי. האחת בקשר לנוסחה המצרית הזאת, שהסטאטוס יהיה זה שהיה לפני או עד ה-11 ביוני. מדבריו יכולתי להבין - שאלתי אותו והוא לא אמר לגמרי בשלילה - שהוא התכוון לחקור מה היה הסטאטוס אז. המשקיפים לא היו אז, הם באו בתקופה מאוחרת יותר. אמרתי, 'לי לא נראה הדבר שהמשקיפים תפקידם יהיה להיות ועדת חקירה, לחקור מה היה בתקופה לפני שהם היו שם. הם צריכים להבטיח את תפקידי הפסקת האש.' אם מישו ירצה להיכנס לבירורים, זה עניין אחר. לא נראית לי כל הכניסה לבירור הזה מפני שהמצרים לא קיבלו את העמדה שלו. שנית: גם לא נראית לי (גם רמזתי על כך במפורש) כל הגישה המתווכת. הוא נוסע בין קהיר לירושלים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כך היה נוהג עם סוריה לפני זה.

שר הבטחון מ. דיין:

אחרי כן הוא מביא לי אינפורמציה: המצרים מציעים את זה. בסך הכל מה שביקשו ממנו הוא שישגיתו על הפסקת האש, 'יש לך חופש תנועה, יש לך אצלנו חופש תנועה, שב ותשגיח.' המצרים אינם רוצים לאשר באיזו צורה שהיא, שכוחותיהם אינם נמצאים מזרחה מקו תעלת סואץ. פה יש משהו לא סגור והוא מחפש נוסחאות ותחליפים בזאת.

בנקודה האחרונה של ענין תעלת סואץ נתקבל עכשיו
מכתב - שר החוץ הראה לי אותו. בין השאר יש איזה מנהג של בול, אולי אנחנו
משתפים בזאת פעולה אתו: את המשא ומתן הוא מנהל אתי, את המכתבים הוא כותב לשר
החוץ.

שר החוץ א. אבן:

הוא צודק לחלוטין על פי מגילת האו"ם.

שר הבטחון מ. דיין:

איני יודע אם זה טוב, אבל זה ככה. הוא כותב

שהוא פונה לשני הצדדים.

שר החוץ א. אבן:

אולי אדבר קודם על הצד הנוהלי. המזכיר הכללי
הסביר לי שיש נוהג כזה. ישנם 122 חברי או"ם, ועם כולם מתקשר המזכיר הכללי
באמצעות משרד החוץ.

עכשיו לגבי תוכן המכתב. הוא כותב כדלהלן:

Having in mind the communications and conversations involving the two Governments on the question of boats on the Suez canal, as well as other aspects of the implementation of the cease-fire demands by the Security Council in its resolutions of 6 and 7 June 1967, and the consensus of the Security Council of 9/10 July; and as a means of ensuring full observance

of the cease-fire, I call upon the Governments of Israel and of the United Arab Republic to stop all military activities in the Suez Canal, including the movement in or into the Canal of boats and craft for a period of one month commencing on 27 July 1967 at 0800 hours.

היינו בקשר לשיט בסירות הוא מבקש את ממשלות ישראל ומצרים, להפסיק כל פעולה צבאית ותנועה, כולל תנועה בתוך התעלה ולתוך התעלה. למעשה הוא מבקש שני דברים: (1) שיתוק הדדי של שיט אל התעלה ובתוך התעלה במשך חודש ימים, כלומר הוא רוצה הקפאה של שיט בתעלה. (2) הוא מבקש מהצדדים לשתף פעולה עמו כדי לקבוע את תחומי חזיתות הפסקת האש. הוא דורש הדדיות, מה שדרש ומה שבול דיווח שהמצרים לא קיבלו את זה. עכשיו הוא מציע זאת לחודש ימים.

I request the parties to cooperate with me in order to establish the limits of the cease-fire sectors to allow me to discharge properly my duties of observation of the cease-fire. It is understood that the Canal authorities will continue to revictual and ensure the safety of the ships stranded in the Canal. Further it is understood that all these measures are considered strictly from the point of view of the cease-fire without prejudice to the political, legal or other issues which the parties involved may consider."

הוא מבקש כי השלטונות של התעלה יוסיפו להבטיח את האספקה של האניות התקועות בתעלה. ועוד הוא דואג רק להפסקת האש מבלי להיכנס בשום טענה מדינית או משפטית.

אני חושב כי פה הוא מזדהה אתנו יותר מאשר עם

המצרים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הוא אומר שגם המצרים אינם יכולים להשיט סירות בתוך התעלה ואל התעלה פרט לאספקה, זאת אומרת שההגבלה שלנו היא החלטית.

שר החוץ א. אבן:

באספקה הכוונה לאניות לא מצריות. שלטונות התעלה מבטיחים שלא ירעבו.

השר מ. בגין:

אני חושב שמכתבו של בול נותן לנו לפי הערכתי פתחון חיובי לקביעת עמדתנו וגם להשגת מטרה של שייט הדדי ולא של הימנעות. אני מציע להשיב למכתב זה במהירות האפשרית בנוסח שהשיבוננו להחלטת מועצת הבטחון על הפסקת האש provided that the other side does the same. זה הכל. מאחר שהפנייה היא לשני הצדדים לחודש ימים, אנחנו יכולים להשיב בחיוב, אבל provided etc. מן ה-provided הזה משחמע שאם הצד השני משיט גם אנחנו משיטים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

גם סירות אספקה?

השר מ. בגין:

לא דיברתי על סירות אספקה. איני חושב שאנחנו צריכים לכתוב משהו על האספקה. וודאי שצריך לספק אספקה לספינות התקועות בתעלה. על זה גם אנחנו נפקח, האם המצרים אינם עושים מזה "סירה לשוט בה" במקום "קרדום לחפור בו".

אני מציע שנשיב בחיוב בתוספת הסייג שזה מחייב לחלוטין את הצד השני. יתכן שאפשר להוסיף משפט לאור מה שאמר בול לשר הבטחון, כי אם הצד השני לא יקיים את זה, ברור שאנחנו נראה את עצמנו בני חורין להשיט סירות. אבל זה כבר באמת עניין של נוסח. אני מתכוון לכך, שהיות והמצרים אמרו "לאו" להדדיות שלילית, אנחנו צריכים לדאוג לכך שתהיה הדדיות חיובית, כי המצרים משיטים ואנחנו חייבים להשיט. המכתב של בול נותן לנו פתח לקיים את הזכות הזאת.. ברגע זה אני מניח שהתשובה שלהם תהיה שלילית לגבי חודש. אם התשובה המצרית תהיה חיובית לגבי חודש, משמע מזה שכעבור חודש שוב תהיה שלילית. אני מניח שנאצר לא יסוג מהעמדה כפי שבוטאה על ידי נציגו לכול, ואם בול יטיל על שני הצדדים את מניעת השייט מחדש והצד השני לא יישמע וישוט, גם אנחנו חופשים לשוט.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני רואה מתוך חומרה את החלק הזה שמסר שר הבטחון, שהמצרים מסרבים לתת לכול את המפה שביקש מהם על הפסקת האש. אני חושב שבעניין זה לא צריך להסתפק בחילופי הדברים בין שר הבטחון לכול, אבל צריך לדווח על עניין זה לאו-טאנט ולמועצת הבטחון. החלטנו על הפסקת האש, קיבלנו את המשקיפים, העמדנו לצדם מינימום של מכשירים, מיפוי וסימון קו הגבול, והנה הצד השני מסרב, והסירוב הזה מעורר חששות וחשדות וזה incompatible בכלל עם עצם העניין של הפסקת האש. אני חושב שבעניין זה צריך להפנות תשומת לב מוסדות האו"ם לכך ולהוציא את זה מהשיחות עם בול בלבד.

אשר לנקודה השניה, הייתי יכול לקבל את ההצעה של אשר בגין, אבל בתנאי שאנחנו מודיעים שאנחנו מקבלים את ההצעה של בול. זוהי הצעה של הדדיות. אנחנו מקבלים את תוכן מכתבו של בול. הוא פנה לגבי שתי נקודות, אנחנו מקבלים אותן. אני מוכן גם לציין את ההדדיות.

אבל כלפי פנים אני אומר, שאם הם לא יקיימו, אין זאת אומרת שאנחנו החלטנו כי בו ביום שהם משיטים, אנחנו משיטים.

השר מ. בגין:

גם אם הם ישיטו באותו חודש?

שר התחבורה מ. כרמל:

בול נותן לך אפשרות שאתה רוצה לאבד אותה.

שר הבריאות י. ברזילי:

זה היה ויכוח שהיה כבר אצלנו. מכל מקום המינימום הוא שאנחנו עכשיו לא נחליט על זה. אם הם ישיטו, אנחנו נתכנס. בינתיים יש לנו החלטה, ההחלטה הקודמת קיימת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מסנפק אם הממשלה כולה צריכה לדון על כל מכתב ותשובה למכתב. היא קובעת איזה פרנציפ, איזה קו. אם על כל חליפת מכתבים עם משרדים נביא לממשלה, איך נזוז בכלל באיזה עניין? אני חדל מלהבין.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל הצרה כאן שלא קיבלנו קו ברור בענין השייט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קיבלנו קו ברור. אמרנו: הקו הוא באמצע התעלה.

שר החוץ א. אבן:

העניין חייב פה החלטה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בבקשה תעלו הצעה איפה הקו שלנו בסואץ. אחרת

איני יודע לאן נגיע בכלל.

שר השיכון מ. כנטוב:

יש לי שתי שאלות.

(א) שר הבטחון אמר שבאין מפה שהמצרים חותמים עליה, נקבל מפה שכול יחתום עליה, כדי שלא יהיה מצב שפתאום יימצאו עמדות מצריות בסיני. האם אי אפשר להשיג אותו הדבר על ידי כך שכול יחתום על המפה שאנחנו נתנו ביחס לקו שלנו, בתוספת הערה שאין עמדות מצריות מזרחה מסואץ? על ידי כך יאמר כי זהו הקו.

שר הבטחון מ. דיין:

זה מה שנאצר מציע שהקו הוא הגדה המזרחית של

הסואץ ושהסואץ הוא כולו בידי המצרים.

שר השיכון מ. בנטוב:

אמרת שאינך רוצה כי ביום בהיר אחד יתברר שיש
עמדות מצריות מזרחה מהקו שלנו. בינתיים הוא יאשר לנו שזה הקו שלנו.

שר הבטחון מ. דיין:

אני צריך אישור איפה המצרים יושבים. הוא משקיף,
יואיל בטובו לומר איפה המצרים יושבים. זה לא רק איזו בקשה מי יודע מה.

שר השיכון מ. בנטוב:

איני אומר שלא צריך לדרוש את זאת, אבל אני
שואל: האם אי אפשר להבטיח שהמצרים לא יפתיעו אותנו, כפי שחושש שר הבטחון, על
ידי כך שכול יחתום על הקו שלנו ויודיע שהמצרים אינם יושבים מזרחה משם, אלא רק
מערבה? וודאי באמצע המים אינם יושבים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני צריך להזכיר מה שקרה בסביבות תל קציר בקשר
לאותו הקו השחור, שהוא היה מוסכם וחתום ורשום ומדובר על אודותיו עם בול. אחרי
כן כעבור זמן הוא בא ואמר: הסורים אינם מסכימים. והעולם לא התהפך. והיו יריות
מצד הסורים.

שר השיכון מ. בנטוב:

אבל שמעתי ששר הבטחון הציע שיתנו לנו את הקו
המצרי.

שר הבטחון מ. דיין:

לא אמרתי שאסתפק בזאת. סיפרתי על השיחה, שאלתי את בול: האם אתה מוכן לתת לנו את הקו המצרי? ענה שאיננו מוכן לתת.

שר השיכון מ. בנטוב:

(ב) בענין השייט: האם מדובר עם בול על שייט צבאי

או רק על אספקה?

שר החוץ א. אבן:

of boats and craft.

שר הבטחון מ. דיין:

דיברנו על הדדיות בשייט. בול אמר שהמצרים אינם

מסכימים לזה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

חסר לי פה איזה דבר. אני שואל את ראש הממשלה:

לנו יש עמדה בנוגע לקו?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אומרים שאין.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

המצרים אינם מסכימים. האם על יסוד זה נתבע שכל

המוסד הזה של המשקיפים יתבטל? האם אנחנו רוצים להסיק מזה איזו מסקנה?

השר י. גלילי:

עוד לא.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בענין זה אני חושב שאנחנו צריכים לכתוב שאנחנו

מקבלים את זה על יסוד של הדדיות. בלי שום פירוש. זה צריך להיות מלווה בהודעה
מהי עמדתנו לגבי הקו. אנחנו ננהג לפי זה שאנחנו חושבים מהו הקו שלנו..

ועוד הערה אחת ברשות היושב ראש. ביקשתי מרשות

השידור שיתנו לי את הנאום הראשון של שר הבטחון ביום פרוץ המלחמה ב-5 ביוני
בשעה אחת עשרה בבוקר. והנה יש פה הפסוק הזה: "חיילי צה"ל, לנו אין מטרות
כיבוש."

שר הבטחון מ. דיין:

קרא את הפסוק הקודם.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

"הגנרל המצרי, מורטאג'י, מפקד הכוחות הערביים

בסיני, פנה אל חייליו בשידור ואמר להם כי עיני העולם כולו מופנות אליהם בצפיה
לראות את תוצאות מלחמתם הקדושה, וקרא להם לכבוש בכוח הנשק ואחדות אחוותם את

האדמה השדודה של פלשתינה. חייל צה"ל, לנו אין מטרות כיבוש. "הכוונה איננה לכבוש את המלכה פנימה. פירוש הדבר שאין לנו מטרות כיבוש. "יעדנו האחד הוא לשים לאל את נסיון הצבאות הערביים לכבוש את ארצנו ולנתק ולמגר את טבעת ההסגר והתוקפנות הקמה עלינו וכו'." אני זכרתי את זה. זה נחרת לי אז בזכרוני. הקשבתי יפה לנאום שלך.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הסכמת לזה?

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אין זה חשוב. גם איני בא אליו בטענות. רציתי רק

לחבר את הדבר הזה.

השר י. גלילי:

אפשר להוכיח ש"לשים לאל" אפשר על ידי התיצבות

בתעלה.

שר החוץ א. אבן:

זה היה לפני פעולת הירדנים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

איני חולק על מה שאמר. אבל יש לנו קו. הם אינם

יכולים להגיד שהם יכולים ליצור להם איזו עמדות. אני מסכים שעל המכתב הזה של בול צריכה להיות תשובה: אנחנו מסכימים לעמדה הזאת על יסוד הדדיות. איני מציע

לממשלה לקבל שום דברים נוספים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הזמן יראה שאין הדברים פועלים, המים התיבשו

בנילוס.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבין שהמכתב הזה בא אחרי השיחה עם שר
הבטחון. יש כאן נסיון לפנות בכתב גם אל המצרים וגם אלינו. אני חושב שלחודש
ימים הצעתו עלולה להתקבל. אני חושב שעלינו לקבל אותה. על יסוד הדדיות - אני
מסכים. אבל איני יודע מה המצרים עלולים להשיב על זה. המצרים עלולים להשיב מה
שאמרו בעל פה שלא יקבלו זאת.

שר החוץ א. אבן:

אולי בדק.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יכול להיות שאם בדק וזה הולך, לדעתי זה טוב,
צריך לקבל את הדברים הללו כדי לא לעשות שום קשיים. אבל אם חלילה האפשרות עלולה
להיות, כפי שנמסר על ידי שר הבטחון, אני חושב שהוא מוכרח לבוא לממשלה לפני
שמתחילים להשיט את הסירות שלנו. אין לנו עדיין החלטה במובן זה. יש לנו החלטה
שאין אנחנו משיטים את הסירות שלנו. אם נרצה לשנות את ההחלטה, צריך יהיה לבוא
לכאן. איני יכול לומר מה זה יכול להיות. אבל לא נאמר שיש לנו קו בענין זה. יש
לנו קו שלא משיטים את הסירות. אם נצטרך להשיט, מוכרחים לבוא הנה.

השר מ. בגין:

לא ברור לי שיש לנו קו כזה. אמרנו לחכות עד לשובו של שר החוץ. הממשלה לא החליטה לשנות. ועדת השרים לענייני בטחון רצתה לשנות והחליטה לאשר בענין זה את הפקודות של פיקוד הדרום, שלא משיטים ולא יורים. אבל כאשר הובא לפני ישיבת הממשלה, העמדה היתה שלא משיטים עד סיום העצרת ומחכים עד לשובו של שר החוץ.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אז אי השיוט נמשך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה לשאול ולא איכפת לי כמובן שתענה לי לא בישיבת הממשלה. אבל נניח שאמש פתח נאצר את הפקק בתעלת סואץ. מתחילות אניות שלוט. והנה אמרנו - אמנם אי אפשר לומר שיש על כך החלטה מפורשת של הממשלה, בכל אופן כל מי שנשאל אמר, כי הגבול הוא באמצע תעלת סואץ. כי אחרת מה אנחנו מבלבלים את המוח?

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

החלטת הממשלה היתה לאשר את עמדתך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא איכפת לי שנדון על כך באופן מיוחד ולא נחכה עד תום החודש. עלינו לומר מה אנחנו רוצים. יכולנו אולי להקל ולצאת נגד כל העולם האומר לנו, אל תוותרו על שייט בסואץ, יכולנו לומר אנחנו כן החלטנו לוותר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

צריך להיות ברור שגם ההודעה הזאת, שהסואץ עכשיו משותף לנו ולהם, גם זוהי בלי החלטת הממשלה. ההודעה הזאת לא באה בממשלה.

השר מ. בגין:

זה אושר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

פאסט פאקטום. אבל לכתחילה לו שאלו אותנו, היינו אומרים: צריך לחשוב על זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

העניינים מאוד רציניים. אבל הודעה שהממשלה לאחר זה מאשר אותה - היא יכולה גם לא לאשר - דומני שהיא אומרת איזה דבר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לא רצו להעמיד אותך במצב שהממשלה אינה מסכימה

למה שאמרת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אתה עושה זאת כעבור חודשיים שלושה חודשים זה

גרוע יותר. אז אתה מעמיד את עצמך במצב משונה קצת.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לו רוסיה היתה עוזבת את הסואץ, היה קל יותר.

שר הסעד י. כורג:

נאמר כאן במכתב הזה: military activities in

the Suez Canal, including the movement in or into the Canal of boats and craft etc."

נדמה לי שהמשקלות כאן אינם שווה בשווה. אני

מציע שנעביר את העניין לוועדה. אני מקבל את הדעה שאי אפשר לקבל שהסואץ הוא כליל בידי המצרים. יחד עם זה אני מקבל שהפעלת הסירות שלנו צריכה להיות לפי החלטה מיוחדת פה.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אני מציע להשאיר לראש הממשלה, לשר החוץ ולשר

הבטחון לטפל בדבר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם זוהי הצעה לסדר אני יכול להביאה להצבעה.

השר מ. בגין:

ניסוח נוח, אבל מה משיבים? אין זה מכתב רגיל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

על המכתב הזה לא כל כך קשה להשיב. הוא לפי שעה מכריז על פנייה לכל ואומר שהוא פונה לשני הצדדים להפסיק את השייט לחודש ימים. הלוואי שנעמוד אחרי כן במצב כזה. אנחנו עונים לו: לחודש ימים - אבל משני הצדדים ובהדדיות.

השר מ. בגין:

לזה אני מסכים.

שר הבטחון מ. דיין:

אם כבר לומדים את המכתב הזה, כאילו דרוש לו חודש ימים, כדי שיוכל תוך החודש לקבוע את הגבולות על הפסקת האש, הרי הוא יוצא כאילו מתוך הנחה שהוא צריך עוד חודש ימים כדי לברר איפה הקווים נמצאים, הוא צריך חודש ימים כדי לדעת איפה המצרים יושבים.

שר החוץ א. אבן:

הוא רוצה שני דברים: להקפיא את השייט לחודש

ימים ושיתוף פעולה לתיחום הגבול.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בקשר לתשובה על המכתב הזה לא צריך הרבה להתפלפל. לא נטען יותר ממה שהוא רוצה. ואם יש איזו משמעות בתוך החודש הזה, ואם אנחנו אומרים שבתוך החודש הזה הוא צריך לעשות מאמץ שיזורז הדבר - יזורז. אם תרצו שהשאלה תבוא אז הנה - תבוא הנה.

השר י. גלילי:

אולי אפשר להחלטה הקודמת להוסיף עוד החלטה? א) משיבים בחיוב להצעה על בסיס של הדדיות. הניסוח כמובן יהיה בידי ראש הממשלה, שר החוץ ושר הבטחון; ב) הממשלה תכונס לנוכח עובדה ראשונה של הפרת הדדיות מצד המצרים.

השר מ. בגין:

או של "אי קבלתה".

השר י. גלילי:

טוב, יהיה של אי קבלתה מצד המצרים.

השר י. ספיר:

היות ובול מזכיר את עניין הקווים, האם לא כדאי, בצורה זו או אחרת, לקשור את ההכרזה שלנו בעניין זה עם עצם העובדה שהוא מתכוון לעשות זאת ולא להשאיר כל ספק בדבר?

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם זה מוסכם.

מ ח ל י ט י ס: (א) להשיב בחיוב, בתנאי של הדדיות, לפנייתו של גנרל א. בול במכתבו אל שר החוץ מתאריך י"ט בח"ז - (27.7.67) בנדון. התשובה תנוסח על ידי ראש הממשלה, שר הבטחון ושר החוץ.

(ב) הממשלה תכונס נוכח הפרה ראשונה של תנאי ההדדיות מצד מצרים, או אי קבלת הצעתו של גנרל בול על ידה.

692. המצב בירושלים ובגדה המערבית

ראש הממשלה ל. אשכול:

בעצם הסעיף השלישי - "המצב בעירית ירושלים השלמה" - בא מתוך פנייה של השר בגין. אני חושב שבישיבת הממשלה ביום ראשון נביא את זה לדיון.

בינתיים ארעו כמה דברים בירושלים ובגדה שמחייבים לעמוד על המשמר ומחייבים מחשבה.

(א) חברי מועצת עירית ירושלים הערבית לשעבר הודיעו לממונה על המחוז על סירובם לכהן במועצת ירושלים השלמה. (מתי כבר נחדל להגיד "השלמה"?) אני רוצה רק להזכיר שהיה זמן שדיברתי קצת לעצמי באיזה שהוא זלזול על הפרטרניזציה שהיתה מיד בימים הראשונים ברחובות. אבל רצינו לקוות אולי... והנה הודעת חברי מועצת עירית ירושלים הערבית לשעבר באה בתשובה להזמנת שר הפנים שישתתפו כחברים שלא מן המניין בעירית ירושלים. הם ענו בסירוב.

שר המשטרה א. ששון :

אבל הם נימקו את הסירוב שלהם.

ראש הממשלה ל. אשכול :

(ב) המושל הצבאי בגדה קיבל מכתב חתום על ידי 20 נכבדים המציין שלדעת החותמים סיפוח ירושלים בטל והדורש להפסיק כל התערבות בעניני הדת המוסלמית. בכתב מודיעים החותמים שמינו מתוכם קבוצה שתשמש כמועצה שתטפל בענינים המוסלמים "בגדה כולל ירושלים" עד אשר "יסתיים הכיבוש". כלומר עכשיו זהו כיבוש זמני, ועד שנסתלק - במלים פשוטות.

(ג) כ-12 שופטים ערביים בגדה הודיעו על התפטרותם מתפקידיהם. אם איני טועה, זה מתוך 20.

(ד) חובר מברק לעצרת האו"ם בחתימת שורת נכבדים המוחה על סיפוח ירושלים. בסופו של דבר מברק זה לא נשלח לאחר שכמה מנהיגים נוצרים התערבו. צריך להניח שלא סתם התערבו.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

רצו שגם המנהיגים הנוצרים יחתמו על המברק, הם הודיעו שלא יחתמו. המוסלמים לא רצו לשלוח את המברק רק בשמם.

ראש הממשלה ל. אשכול :

אני מניח שהשכינה לא באה אל הנוצרים מאליה. אני מניח שמישהו דאג לזה. נפגשתי אתמול עם אנשי כהונה. אין זה פשוט כל כך. מישו וודאי הסביר להם ואמר להם: אתם עושים שטות. מה יהיה? וכן הלאה. לפי שעה המברק הזה לא נשלח. יכול להיות שמחר מחרתיים תגבר הסיטרא אחרא והם ישפיעו על הנוצרים.

(ה) כ-3 כרוזים בזה אחר זה הופצו בירושלים שבהם נקראת האוכלוסיה הערבית לאי שיתוף פעולה מלא עם השלטונות ומאשימה את היהודים ברצון להחניק מבחינה כלכלית את ערביי הגדה וירושלים. כמובן שיכול להיות שנגיע לידיעה מי ומה פרסם את הכרוזים. אבל אין זה מוסד.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הם אנונימיים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

איני יודע.

(ו) קיימת תסיסה בקרב המורים שלא לפתוח את בתי

הספר לכשתיגמר פגרת הקיץ.

לא יהיה לך מה לעשות, שר החינוך.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

הם למדו אצל שלום לוין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כלפי חוץ ביקשנו במידת האפשר למעט בחשיבות תופעות אלו. לא נקים צעקה גדולה. עלינו לזכור שבעוד לגבי עמדת ישראל היסודית שאין לסגת בלי שלום קיימת אהדה ניכרת בקרב ממשלות שונות ובדעת הקהל, הרי לגבי אי נסיגה מהגדה המערבית וסירובנו לבטל האמצעים שנקטנו בירושלים, קיים פער לא רק בין עמדתנו לבין גישת מדינות עוינות לנו, אלא גם בינינו לבין ידידים קרובים ובראשם ארצות הברית.

אם לזה יצטרף שיבוא השליח של או-טאנט והוא יספוג את הרוח הזאת, הרי זה יורגש באיזה מקום.

יש הסברים שונים למה שקרה. ראשית יש טענות על אנשי מפלגות המסתובבים בשטח ומשוחחים עם מנהיגים ערבים, וכנראה העניקו להם הרגשה של חופש פנימי מוחלט. הזכרתי כבר את ענין הפרטרניזציה בימים הראשונים. היתה לי הרגשה שאנחנו חורגים מאיזו מסגרת, התרנו אילו חרצובות, הכל נפתח, מתחבקים ומתנשקים, שכחנו משהו.

שנית, קיימת הסתה ודרבון כנראה מלווה במשלוחי כסף מהגדה המזרחית. שלישית, יש ביקורת על פעולות מסוימות של משרדי ממשלה שונים. יש אולי דברים שבהם הם צודקים ואנחנו צריכים לחשוב על כך. לדוגמא, יש הגורסים כי משרד הדתות הרחיק לכת בנסיונות להשתלט על הוואקף. איני יודע את הפרטים. יכול להיות שאין זה ככה. אחרים אומרים שהודעת משרד הפנים לחברי מועצת העיריה היתה צריכה להיות נבדקת מראש בטרם נעשתה, זאת אומרת שצריך היה קודם לבוא דברים עם האנשים ולדעת אם הולכים על גשר ברזל.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

דברו אתם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יכול להיות שאחרי כן התחרטו.

שר הסעד י. בורג:

הם קראו את "הארץ".

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש הגורסים כי בטרם פנה משרד המשפטים לשופטים היה צורך ביותר תיאום עם גורמי הבטחון. לפי הידיעות קיימת התמרמרות ערבית רצינית על כניסת "אגד" לירושלים העתיקה תוך פגיעה במעמד התחבורה הציבורית הערבית. אינני בא עכשיו לשקול אם טענות אלו נכונות אם לאו. ברצוני רק לומר שהמצב החמור המתפתח אינו מאפשר לנו להרשות המשך פעילות המשרדים ללא תיאום כולל וללא הכוונה מרוכזת. דומני שזה היה הרושם הכללי: איננו אימפריאליסטים, איננו קולוניאליסטים, איננו יודעים כנראה את המלאכה הזאת. מותר היה להתפתות ולחשוב שכולם ישמחו. היו ימים שבירושלים, אולי גם בקהל ובציבור גדול חשבו כי יתקבלו הדברים יפה. אבל כאשר מופיעים מנהיגים, ברור מיד שכל הקהל ילך אתם. אם כי יש לקוות שנוכל לפצל הכוחות העויינים בגדה ולהבטיח שיתוף פעולה נאות מצד האוכלוסיה, עלינו לקחת בחשבון הסכנה שתנועת מרי אזרחי תתפתח ותלך עם כל הקשור בכך, ולא רק כאן בירושלים. זה יכול להגיע אל עזה ואל אל-עריש. על עזה שמענו כבר קצת בישיבה הקודמת מאת שר הבטחון. בעזה ובאל-עריש יש כבר סימנים להתארגנות קבוצות טרור צבאיות.

בהתיעצויות אתמול עם שר הבטחון ושר החוץ, היתה דעתנו הכללית שמוכרחים להנהיג הסדר ממשלתי שיאפשר נקיטת אמצעים ללא השהייה בהתאם להתפתחויות. כלומר, על הפעולה היומיומית בנפרד מגישה עקרונית לא נוכל לחכות לכינוס הממשלה או אפילו ועדת השרים לענייני בטחון, שזוהי מכונה קצת יותר מדי כבדה. אם על כל דבר קטן נצטרך לכנס את כל הממשלה או אפילו את ועדת השרים לענייני בטחון, קשה יהיה לפעול. והרי האנשים עסוקים ובינתיים דברים נעשים וגם השרים עסוקים וחייבים לעשות משהו. אם מכנסים את השרים בכל יום, הריני בטוח שזה תולש דף מהלוח של כל אחד ואחד שיש לו מה לעשות.

יש לקבוע איזו מסגרת פעולה. אם על דעתכם טוב, הייתי מציע לטפל יחד עם שר הבטחון ושר החוץ במצב זה ובהתאם לצורך לקיים מגיעים תדירים עם שני השרים. אינני מציע כי ההסדר הקיים לגבי פעולות המשרדים השונים, כל אחד בתחום סמכויותיו בגדה ובירושלים, ישונה בשלב זה. מאידך יש לדעתי לתת למושלים הצבאיים כפוף למשרד הבטחון סמכות ווטו מוחלטת (מוכן אני להשמיט את המילה "מוחלטת") על כל פעולה של כל משרד שעשויה להיות לה נגיעה כלשהי להלכי רוח בירושלים ובגדה ולמצב בטחוני אפשרי. כמובן שאחרי כן יכול כל שר להביא ערעור.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זה לגבי הגדה, אבל לא לגבי ירושלים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לגבי כל הקוממלקס הזה.

לדוגמא, ביחס לשופטים בגדה, משרד המשפטים לא יפעל ללא אישור המושל. ביחס למורים בגדה, לא יפעל משרד החינוך אלא באישור המושל. כמובן איש משרד החינוך יכול לא להסכים, ואז שר החינוך יגיש ערעור. אבל

באיזה מקום צריך להיות מישו המאחד את כל הקצוות והחוטים הללו בהתחשב עם מה שמתהווה והולך. ביחס לענייני הדתיים של המוסלמים לא יפעל משרד הדתות אלא באישור המושל. לא יורשו נציגי המשרדים לקיים מגע בעניינים מסוג זה עם הערבים ללא אישור המושל. גם עניינים כלכליים שוטפים, במידה ויש להם השלכה על הלכי הרוח בסקטור זה או אחר או במקום זה או אחר, יתואמו ויאושרו על ידי המושלים. אני זוכר שלפני שבועות אני עצמי נטיתי להקטין את הפריורגטיבה של המושלים הצבאיים. אנחנו היינו באיזה מצבי רוח שהעניינים מסתדרים בעצמם והכל הולך טוב; אמרנו בכל מקום יהיה נציג המשרד האזרחי. המושלים יקבלו הוראותיהם בעניינים הללו משרד הבטחון לאחר ששר הבטחון נועץ בי. באם יש לשר ערעור על עמדת שר הבטחון כפי שתבטא בפעולת המושלים, יובא ערעור זה אלי והשר יוזמן להשמיע ערעורו בפני בנוכחות שר הבטחון ושר החוץ, והעניין יובא עד לממשלה.

אם כי ירושלים אינה נמצאת במשטר צבאי, נכלול בהסדר המוצע את ראש העיר והעיריה שכן אי אפשר מבחינת האוכלוסיה הערבית להפריד בין ירושלים לבין הגדה ובמיוחד לאור העבודה כי מרכז התסיסה האנטי ישראלית מצוי בירושלים העתיקה. אנחנו אולי נרצה לעצור את העניינים ולומר, ירושלים תהיה מבחוץ, כי כבר החלטנו, אבל אנחנו יודעים שמרכז הדברים ברגע זה הוא בירושלים. פעולות העיריה, שיש בהן השלכה על הלכי הרוח ועל התפתחויות בטחוניות מסויימות, גם עליהן יהיה צורך באישור מפקד הגדה המערבית, או כל איש צבא אחר שימונה בידי שר הבטחון. יכול להיות ששר הבטחון יצטרך לבדוק מחדש את האישים הללו, כי לא מספיק להיות מפקד מצוין בחזית כדי לטפל בעניינים שהם גם אזרחיים וגם מדיניים.

סידור זה יהיה בר תוקף עד שנרגיש שהעניינים בגדה ובירושלים מאפשרים טיפול שגרתי. נקווה שזה יהיה מהר.

ליד ראש הממשלה, שר הבטחון ושר החוץ יפעלו המנכ"לים או נציגים של משרד ראש הממשלה, משרד הבטחון ומשרד החוץ כוועדת קבע להגשמת ההמלצות ולהעלאת הערכות.

כפי שאמרתי, התיעצנו שלושתנו על כך. אני מביא את זאת לפניכם. כמובן גם פה לרצות שכל דבר בכל פעם ובכל יום יובא תיכף לממשלה כולה. אני מתנגד לכך בכל יכולתי. איני יודע לאן אנחנו ככה נגיע. איננו יכולים לנהל ככה את העניינים. אם זה מגיע לשר, ושר מערער, אין דרך אחרת. אבל בדרך כלל צריכה להיות ועדה מצומצמת יותר שעל דעתה פועלים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אנחנו חיים בכל זאת במדינה של חוק, ויש הבדל יסודי בין הגדה ובין ירושלים. הגדה היא שטח מוחזק בידי צבא הגנה לישראל. איני יודע אם כל משרדי הממשלה פעלו כך. ביחס לגדה אני פעלתי כיועצו של המושל הצבאי. האיש ששלחתי אותו לעשות שם סקר נשלח באישורו של המושל הצבאי. כאשר סיכמנו ואת הסיכום הבאתי לוועדת השרים לענייני פנים ושירותים, העברתי את המסקנות למושל הצבאי, והמושל הצבאי דיבר אתי, והמושל הצבאי או אנשיו דיברו עם השופטים הללו. אני עצמי לא ראיתי אותם ולא דיברתי אתם. במדה שהייתי בגדה לא נפגשתי אתם, כי חשבתי ששם זה בסמכות המושל הצבאי וששלטונות הציביליים אינם צריכים להתערב.

המצב הוא אחר בירושלים העיר. מה שאמרתי, זה חל על הגדה ועל עזה חוץ מירושלים. ירושלים היא עיר אחרת, ירושלים היא מקום אחר. בירושלים אין ממשל צבאי. כל הליברליזציה הזאת שנעשתה, לא נעשתה על דעת הממשלה. הממשלה קראה על זה בעיתונים. כאשר פתחו את השערים, קראנו בעיתון. כאשר ביטלו את העוצר, קראנו בעיתון. על כל זה קראנו בעיתון. למרות שאלה היו החלטות פוליטיות ממדרגה ראשונה, אנחנו לא נשאלנו. בפירוש איני מדבר על הגדה, כי הגדה היא בממשל צבאי, שם צריך להיות ממשל צבאי. הממשלה יכולה להגיד, כי בממשל צבאי דבר זה וזה אינו נראה לה, אבל שם יש ממשל צבאי.

לא כן ביחס לירושלים. אני מסכים לעמדתו של ראש הממשלה שאי אפשר ביחס לכל עניין לכנס את הממשלה. אני חושב שביחס לירושלים צריכה להיות ועדת שרים, אבל זה לא צריך להיות כפי שמוצע פה, שעכשיו מצרפים את

ירושלים המזרחית לגדה. לזה אני מתנגד בכל תוקף. אני חושב שצריכה להיות ועדת שרים שתחליט בעניין זה. זה כבר עשרה ימים אני "מתפוצץ" בעניין שירותי האוטובילים והמוניות בירושלים המערבית. אני חושב שאנחנו נכנסים בעניין זה לדברים שאין לעמוד בהם. אני חושב שעמדתנו בעניינים אלה היא מוטעית. אבל אין לי כתובת אל מי לפנות. לא שלמשרד המשפטים יש בזה עניין. אבל כשאני מקבל תלונות גם מראש עיריית ירושלים, ובעיקר ממנו, אבל גם מאנשים אחרים, כאשר אני שומע דברים שונים, בעצמי הייתי בשייך ג'ראח ורציתי לשכור מונית ערבית, ואמרתי לנהג להסיע אותי לרחוב בן יהודה, אמר לי, לשם איני יכול לנסוע, אין לי רשות.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

מי אינו נותן לו רשות?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

שר התחבורה אינו נותן רשות. איני רוצה אגב אורחא לברר את העניין. יכול להיות שהוא צודק, אבל צריך להיות מקום ששם אפשר לברר זאת.

אני מציע ועדת שרים שתטפל בעניין ירושלים.

השר מ. בגין:

בעצם היא קיימת.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

היא היתה קיימת לענין החוקים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

היא היתה קיימת לגבי הצד החוקי, אבל היא אינה קיימת לגבי האדמיניסטרציה של ירושלים. אני חושב שבענין עירית ירושלים - אולי אני טועה - לו היו מטפלים בו למחרת היום שאיחדו את ירושלים או תוך חמישה ימים, הענין הזה היה נגמר. חיכו והמתינו. שמעתי שהיתה פוליטיקה נפרדת של ראש עירית ירושלים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הוא לא השפיע על זה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הענין לא היה צריך להימשך חודש ימים. אני מציע

ועדת שרים לעניני ירושלים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ואשר לגדה? יכולה להיות ועדה שתטפל בעניני הגדה

לחוד ובעניני ירושלים לחוד, אולי בתוספת איש אחד.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אין התנגדות, אבל לא להכניס אותה תחת כנפי

הממשל הצבאי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה בעצם היום המצב בירושלים? בירושלים כבר אין

מושל צבאי?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

בירושלים יש מושל צבאי כמו בתל אביב או בכפר

סבא. הוא יכול לעשות עוצר בכפר סבא ובתל אביב ויכול לעשות עוצר בירושלים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מנסח שאלה: עד עכשיו, בכל אופן הרבה שנים

לא נזדמן לנו שבפתח תקוה ובדגניה ובעין חרוד יתחילו להראות סימני מרד שצריך לעשות משהו, שאולי צריך את מישור ההגלות ולשלח. אמנם היה לנו בכמה מקומות קצת בתקופות מסויימות, אבל אנחנו נשענו אז על הממשל הצבאי והשתמשנו בו גם להגלייה או שהממשל הצבאי עשה זאת.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא צריך לשם כך ממשל צבאי. ישנן תקנות לשעת

חירום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מסוגל לחשוב שבירושלים לתקופה מסויימת יהיה

צורך בכוח גדול יותר. אם אתה אומר ששם יש צבא כמו במקום אחר, אבל אין לו להתערב, תתערב רק הרשות המוניציפלית, אני מסופק אם זה יצליח.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הסמכות הזאת ישנה גם בכפר סבא. אבל שם אין צורך
בה ואין משתמשים בה. בירושלים יכולים להיות 1,000-2,000 איש במסגרת המשטר
הקיים בארץ... ויש גם צבא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ואם הוא צריך להכריז איזה דבר מיוחד במינו?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אם הוא ירצה להכריז עוצר או לסגור טלפונים,
יוכל לעשות זאת על יסוד תקנות לשעת חירום אלה ואלה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יש לאחד את הסעיף ג' "המצב בעירית ירושלים
השלמה" עם סעיף ד' "בעיית העדה המוסלמית בירושלים".

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

זו הייתה הכוונה.

השר מ. בגין:

אין זה אותו הדבר.

השר י. ספיר:

אם לשפוט לפי המכתב שמקורו בירושלים, הרי המכתב הזה הוא חמור מאוד, כי אין הוא פוסל את המשטר הצבאי באיזה מקום, אלא הוא שולל את הסמכות שלנו לאחד את ירושלים. הם רואים את ההחלטות האלה כבטלות. הם מכריזים שההחלטות האלה בטלות. על מכתב זה חתומים גם כהני דת וגם אנשים משכילים.

אני נקלעתי לשאלה זו לפני יומיים שלושה והסיבות תשומת לב שר המשפטים לענין זה. בגדה המצב לגמרי אחר. המערערים בעצם אינם מערערים על איזה דבר שנעשה בגדה אלא בממשל הצבאי.

דבר שני: לאחר ההודעה שלהם על ביטול ההחלטות שלנו ביחס לאיחוד ירושלים, הם באים בטענות על היחס שלנו אל מוסדות הדת המוסלמיים. אבל כאן אין הם מערערים על הסטאטוס של הממשל הצבאי, הם מקבלים את השלטון הצבאי, אבל הם טוענים שמשרד הדתות מתערב בשורה של ענינים. אשר למורים, איני יודע אם יש כבר ארגון למטרות פוליטיות. אולי זה קשור עם ספרי הלימוד שהוחלט להחליף אותם. אבל הענינים בגדה ובעזה מסתדרים באותו סידור שנקבע, שיש מושל צבאי, וישנן הוועדות, ועדת השרים לעניני כלכלה וועדת השרים לעניני פנים ושירותים ויש ועדת תיאום. וכל הדברים האלה נעשים, והם נעשים בסדר גמור.

איני יודע מדוע נוסד הדבר בירושלים. אין כל ספק שהטיפול על ידי כמה וכמה רשויות לא הביא תועלת. ישבתי ושוחחתי עם האנשים המטפלים בדבר בירושלים בהשלכה על הענינים בגדה. מקור ההתארגנות בירושלים ולא במקום אחר. השאלה אינה חלה על הגדה.

שר התחבורה מ. כרמל:

זה יופיע גם בגדה.

השר י. ספיר:

הענין בגדה הוא בצורה אחרת. פה זה מופיע בצורה של מרי גלוי, שעומדים להופיע באו"ם. רצו לשלוח מברק לאו"ם, שאינם מכירים בסיפוח האיחוד הזה. השאלה ביחס לזה מתעוררת לא מבחינת חוסר סמכויות אלא מבחינת חוסר הקו המדיני: האם מותר לנו היום ובמהירות גדולה יותר - ולזה אינן נחוצות שום סמכויות נוספות - לקחת את האיש הראשון החתום למעלה, הוא המארגן ולשלוח אותו לחודש למלון "נאות המדבר" בבאר שבע? איני מדבר על כהני הדת המוסלמיים. זהו פרק אחר, כי הכוח שלהם הוא לצערי הגדול הרבה יותר חמור מאשר הכוח של האנשים הפוליטיים. הם יכולים ליצור מצב כזה שלא נוכל לעשות שום דבר, אם יביאו לידי כך שיחדלו להתפלל במסגד עומר, אם יגידו שאינם מסכימים לצנזורה על פסקאות שיש בהן משום הסתה. את זאת לא נעשה על ידי החלטות, את זאת נעשה דווקא על ידי המשטר שהיה קיים.

אני מציע שישקל הדבר מחוץ לעניני הדת. אנחנו מכירים קצת את הערבים. בעניני דת צריכה הזהירות להיות כפולה ומכופלת. אבל בשטחים אחרים, אם אנחנו רוצים למנוע התפתחות מסוכנת בגדה ובירושלים, צריך במהירות אפשרית ובצורה שיש לה אסמכתא בהלכה המשפטית, לקחת כמה אנשים - איני יודע כמה - ולהוציא אותם מכלל אפשרות של פעולה פוליטית. ישנן שתי אפשרויות: או שנעמוד בבת אחת בפני התמרדות - דבר שאיני מאמין בו, אני חושב שהדבר הזה לא חדר עדיין למטה, אלא ישנם רק מספר מנהיגים; באותו זמן שכתבו את המכתב קראתי כי אנשי תעשייה משכם מסעו לתל אביב ושוחחו בענינים כלכליים שלהם ולא בענינים הפוליטיים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

גם קבלני בנין.

השר י. ספיר:

אם ירגישו שאנחנו נרתעים מפני נקיטת אמצעים כנגד מרי, העניין הזה יהיה כמו גל.

ישנה שאלה שניה, אולי משרד החוץ יודע על כך יותר: באיזו מידה מורגש כבר הדבר בחוץ, לא רק ברדיו של מצרים?

אני מציע שפה ייקבע באופן עקרוני קו לגבי אלה העוסקים בעניין זה, המנהיגים הערביים - לא אנשי הדת. בעניין הדת, אדוני שר הדתות, אני חושש מאוד שנעשו שגיאות של טקט במגע עם האנשים האלה הפועלים בנסיבות המיוחדות.

דבר שלישי: עניין הוואקף. ברוך השם, היהודים סיפקו להם את כל הכסף הדרוש, על ידי הכניסה למסגד אל אקצא הכניסו רבבות לירות לאנשים אלה. הוואקף הוא מקור גדול של הכנסה. אני יודע אם מישו פגע בוואקף, אולי על ידי הדחפורים. אבל אם כבר נוגעים בזה, זה הדבר החמור ביותר. בעניין זה אני מציע שנלך בזהירות רבה, הרבה יותר מאשר בעניין המנהיגות הפוליטית.

דבר רביעי: אני מצטרף להצעתו של שר המשפטים שתהיה ועדה מיוחדת לגבי הבעיות הספציפיות של ירושלים. פה אנחנו חייבים לדבר על אינטגרציה. התהליך של אינטגרציה בשטחים השונים חייב להיות לו משקל יפה. זה אינו צריך להיחתך תוך חמש דקות, כמו שאני מדבר עליו לגבי המנהיגות הפוליטית. אם נקבע את הקו, נצטרך למסור לראש הממשלה ולשר הבטחון לנקוט את האמצעים הדרושים. אבל מחר תתעוררנה בעיות נוספות. עובדה היא שמצד אחד ישנם ערבים שכבר הסכימו להשתתף בוועדות מבצעות של העיריה. אולם באותו הזמן משרד הפנים הציע להם להצטרף רשמית לעיריה. שני הדברים שנתקלים בהם אותם ששת האנשים מוכרחים להביא

לערכוביה. זה מוכיח להם שיש כאן מבוכה וזה הדבר הגרוע ביותר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מי אמר שהם הסכימו להצטרף לוועדה? אין לזה כל

יסוד.

השר י. ספיר:

אבל הוצעו להם הצעות משני מקומות ושלחו אליהם שליחים. יותר מדי מסתובבים גם בירושלים וגם בגדה ומשוחחים עם מנהיגים ערביים וחצי מנהיגים ויוצרים מנהיגים מלאכותיים. כל אחד רוצה לדעת מה תהיה דעתו על העתיד. אני מציע להפסיק את זה מיד.

השר מ. בגין:

הספקתי בינתיים לקרוא את המכתב בשלמותו. ראשית יש לשאול: מה עשה המושל הצבאי, שאליו הופנה המכתב - מה עשה עם המכתב? אני מציע שתתן לו הוראה שתוחזר להם האפיסטולה הזאת. אסור לו להחזיק אף רגע בידו מכתב שבו נאמר שירושלים היא חלק אינטגרלי של הממלכה ההאשמית. ואחרי כן באות המסקנות שלהם. אפילו קבלה פיזית של מכתב כזה יש בה משום חומרה. יש שם עוד פסקה אופיינית האומרת: "החתומים למטה ייחשבו כמועצה מוסלמית אשר תטפל בכל העניינים המוסלמיים בגדה המערבית כולל ירושלים." הם מינו את עצמם. פה כבר אין שום ספקות. המשפט והשיפוט והמינהל של מדינת ישראל חלים גם עליהם. איך הם יכולים להכריז על עצמם כעל מועצה?

אני עובר לבעית העיריה. לא חשוב אילו שגיאות עשינו. אבל לא צריך להיבהל גם אם אלה שהיו בעיריה יחרימו אותה. אינם רוצים להשתתף בה - לא ישתתפו. לעומת זאת צריכים לעשות נסיון לצרף ערבים לעירית

ירושלים ובלבד שידברו אתם לפני שפונים אליהם בפומבי, כפי שנעשה הדבר לגבי חברי מועצת העיריה של ירושלים העתיקה, ומשתקבל הסכמתם, שר הפנים צריך למנות אותם. על פי חוק הכנסת וצו הכנסת, אין שום חובה על שר הפנים למנות למועצת העיריה המורחבת דווקא אותם שהיו חברי עיריה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש אצלי ספק גדול אם יימצאו כאלה שילכו במקומם.

השר מ. בגין:

לא הצעתי לעשות צעד פומבי בענין זה. אם יש יסוד לחשוש על יסוד מה שהתרחש בשבועות אלה, מוכן אני גם לוותר על פניה לאחרים. המועצה תוכל לנהל את עניניה גם בלעדיהם. נוכיח משהו לגבי השחצנות שלהם. נעשה נסיון "אין קמרה", אם הוא אינו מצליח, לא הפסדנו דבר. כמובן יתכן מאוד שצריך לבדוק אם יש איזה שהוא סיכוי, אם אין - לא נורא.

אני חושב שצריך ללא דיחוי לנקוט באמצעי ענישה מסויימים. אם כותבים מכתב כזה, לא רק שאיננו מקבלים אותו אלא שאנחנו נוקטים באמצעים נגד כותבי המכתב. שמעתי מפי אנשים מוסמכים על אדם ששימש מושל העיר העתיקה והוא מסית ממדרגה ראשונה - אנואר אל-חטיב.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הוא איש שוקיירי.

השר מ. בגין:

יש גם אומרים שהוא מקבל הוראות מהחוץ. צריך לנקוט נגדו באמצעים. לא הייתי מרחיב את המעגל. אבל אותו האיש צריך להוציא מירושלים, גם למען לא יפעל פה, וגם למען יהיה מעשה כזה. בענין זה לא צריך להיות אצלנו שום היסוס, כי אחרת באמת אנחנו עלולים להגיע לכך שנצטרך לנקוט אמצעים נגד המונים, דשב שצריך למנוע אותו. זה יהיה וודאי רע. אנחנו צריכים לדאוג לכך שלא יהיה צורך בכך.

אני תומך בהצעת שר המשפטים. צריך להרכיב ועדה לא גדולה מדי - וודאי שראש הממשלה צריך לעמוד בראשה - קצת מורחבת שתטפל בבעיות האלה גם ביחס לגדה המערבית וגם ביחס לירושלים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם התכוונת לוועדה שהתקיימה עד עכשיו לעניני

החקיקה - בבקשה.

השר מ. בגין:

לאו דווקא.

שר המשטרה א. ששון:

ישנו פתגם מזרחי האומר כי מרוב הידיים התקלקל

התבשיל.

שר החוץ א. אבן:

זה גם פתגם מערבי.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

קדירא דבי שותפי לא קדירא ולא חמימא.

שר המשטרה א. ששון:

המצב שהגענו אליו הוא באמת מרוב ידיים שעסקו בענין זה. מי לא עסק בזאת? אני חושב שפרט למשרד המשטרה רבים האחרים שהתעסקו בזאת, ואני חושב שמשרד המשטרה היה צריך הראשון לעסוק בזאת.

שר הסעד י. בורג:

זהו מחדל בטחוני.

שר המשטרה א. ששון:

אני חושב שהכנסנו את עצמנו לדברים שלא היינו צריכים להיכנס בהם.

אביא דוגמא. למשל העובדה שביקשו מאת הנואם במסגד לתת בכל יום ששי את הדרשה שלו מראש לצנזורה, דבר שלא נעשה בשום מקום. זה כלפי העולם. אין זה מספיק שהוא הסכים לכך. אתם צריכים לשמוע מה מדברים כבר על כך ברדיו קהיר, עמן ודמשק, שהיהודים מתערבים בעניני התפילה של המוסלמים. היה הרבה יותר טוב לנהוג כפי שנוהגים בכל מקום ומקום, שאילו היה הדרשן נותן איזו דרשה בלתי רצויה, היינו לוקחים אותו אחרי כן למאסר. ואז לא היו עוצרים אותו בגלל הדרשה שלו, אלא אפשר היה למצוא כל מיני דברים אחרים שבעדם היו עוצרים אותו.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

למה הדבר דומה? קח רב ראשי למעצר!

שר המשטרה א. ששון:

אז לא היו מתערבים העולם הערבי והמוסלמי. היום זה מכה גלים בעולם המוסלמי. נעשו כמה דברים שאפשר היה שלא לעשותם ולא להסתבך במצב שהגענו אליו. אני חושב שאנחנו מיהרנו יותר מדי להתערב בענייני המועצה הדתית המוסלמית. היינו יכולים לעשות את זאת לאט לאט עד שנבין את האנשים. או למשל ענין העיריה. אני חושב שהנימוק שלהם לדחיית הזמנתנו הוא צודק. אני מכיר את האנשים. ומי עומד בראשם? רוחי אל חטיב, איש שוקיירי. כשהיה כאן אחמד שוקיירי עזר לו בארגון. גם מושל ירושלים אנואר אל-חטיב וגם ראש העיריה רוחי אל-חטיב. אפשר היה להכיר אותם. לא הייתי מזמין אותם. מה הם אומרים במכתב שלהם? הם אומרים: "נבחרנו כדי לנהל את העיריה של ירושלים העתיקה. עכשיו העיריה של ירושלים העתיקה אינה קיימת יותר." הם אומרים: "סיפחתם אותה ואין לנו יותר מנדט, איננו רוצים לשתף פעולה, אל תפנו אלינו." אפשר היה מתחילה לא לפנות אליהם ולמצוא אנשים אחרים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

דווקא הערביסטים שלנו, שאתה מכיר אותם יפה, אמרו ללכת בדרך זו ולקחת רק את אלה שהיו בתוך העיריה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לו רצו!

שר המשטרה א. ששון:

אני חושב שהצעת שר המשפטים היא ההצעה הנכונה

שאנחנו צריכים לקבלה.

ועוד דבר: קודם כל, אדוני ראש הממשלה, אין לערבב בין הגדה המערבית ובין ירושלים. ירושלים היא חלק מישראל, בעוד שהגדה המערבית היא שטח מוחזק. בירושלים העתיקה למשל לא יתכן שלא נפתח בתי ספר, כי זוהי ישראל. בשטח מוחזק אם אינם רוצים לפתוח בתי ספר - לא יפתחו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם לא יהיו לך בתי ספר, גם בירושלים לא תפתח.

שר התחבורה מ. כרמל:

גם מורים לא יהיו לך וגם ילדים לא יהיו.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

יהיו רק הספרים שלי.

שר המשטרה א. ששון:

אתמול ביקרתי בשלושה מקומות בבסיסי משמר הגבול. היתה שיחה טלפונית בין שר הבטחון וביני. לדעתו צריכה המשטרה לקבל עליה את כל האחריות בעד העניינים שם. בעקבות זאת ביקרתי גם בירושלים, שם כבר הבטחון

הפנימי בידי המשטרה. ביקרתי בירושלים, בשעפת שיש שם בסיס של משמר הגבול וכן גם בשכם ובתול כרם שיש שם בסיסים של משמר הגבול. אני יכול לומר לכם שאין שלטון במקומות האלה, לא בשכם ולא בתול כרם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

סוף סוף הגענו לאוטופיה.

שר המשטרה א. ששון:

בגדה המערבית ישנם כ-360 כפרים. מזה 40-50

כפרים קשורים אל איזור ג'נין שהוא בידי הצבא. אולי גם ביתר 300 הכפרים אמרו שאיש אינו מופיע אצלם ואינם רואים שלטון, רק לפעמים עוברת איזו מכונית עם איש אחד. בשכם ובתול כרם אינם רואים את השלטון. במקום שישנו משמר הגבול, התפקידים שלו מוגדרים. הוא צריך לשמור על בנקים, על בתי חולים, על בתי סוהר ועל כל מיני מקומות. הוא איננו בתוך העיר כדי לשמור עליה. הוא איננו יכול לפעול במקום שכזה שכולו מלא נשק, ועד עכשיו לא הצלחנו להוציא אפילו את הכמות הקטנה ביותר של נשק שבידיהם, כי המשטרה היא במצב של יועצת למושל הצבאי ואינה יכולה לפעול בעצמה. ויש רשימות ויש אנשים ואי אפשר לגלות דבר, אי אפשר לגלות את אנשי "אל פתח" ולא את האנשים שהיו קשורים אל שוקיירי.

אני מציע להפריד את ירושלים מהגדה המערבית.

למען ירושלים, שהיא חלק מישראל, יש להקים ועדה שתטפל בענייניה של ירושלים. והמשטרה צריכה להיות בתוך זה, בוועדה שכזו מבין הראשונים, כי בידיה כיום כל הבטחון הפנימי, והיא צריכה להפעיל את הדברים וכיום אין לה אפשרות לכך, כי משרד הדתות עושה דברים מבלי להתייעץ עם המשטרה וכן גם משרד הפנים ומשרד התחבורה, וכל מיני משרדים פועלים מבלי להתייעץ עם המשטרה, והמשטרה צריכה לבוא בסוף ולתקן את הדברים. זה לא יתכן. אנחנו צריכים להקים ועדה לעניינים אלה, שבה ישתתפו נציגי שר הפנים, שר הדתות, שר המשטרה, שר התחבורה ושר הבטחון. כל אלה

שיש להם ענינים שם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בוועדת השרים לעניני פנים ושרותים ישנם כל

נציגי המשרדים האלה.

שר המשטרה א. ששון:

אומר לי שר הבטחון: אתה יודע שנתקבלה החלטה בממשלה האומרת שכל משרד צריך לפעול בתחום שלו בגדה המערבית? איני יודע על קיום החלטה כזאת. נעדרתי פעם משיבת ממשלה, ויכול להיות שבאותה ישיבה נתקבלה החלטה זו. אבל אי אפשר להשוות מה שצריך לעשות, למשל, שר הדואר בגדה המערבית למה שצריכה לעשות המשטרה. הדואר צריך לדאוג להעברת מכתבים, ואילו למשטרה דרושים 500-600 שוטרים ישראלים לפחות, ואין לנו כיום למטרה זו אלא 40-50.

ראש הממשלה ל. אשכול:

האם ביקשת שוטרים ממישהו?

שר המשטרה א. ששון:

לא רק שוטרים דרושים, אלא גם אחריות וסמכות. אם לא ישתנה המצב - אוציא גם את משמר הגבול, כי הוא מתפורר. 17 שנה עבדנו על משמר הגבול ועכשיו הוא מתפורר, עכשיו אין הוא עושה את העבודה שהוא צריך לעשות שם. צריכה לקום ועדה מיוחדת. ביקשתי לכנס ביום שלישי את ועדת השרים לעניני פנים ושירותים לדון בדבר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לכשתהיה ועדה, האם יהיו נחוצים שוטרים או לא?

שר המשטרה א. ששון:

נחוצים שוטרים, אבל לא שוטרים שיעמדו לרשות המושל הצבאי. דרושה שם משטרה ושוטרים. דרושה משטרה שתקח עליה את האחריות לסידור הענינים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני חושב שאנחנו מדעת או שלא מדעת מערבבים כמה דברים בדיון זה; או שאיננו רואים, או מה שהוא אולי גרוע מזה, אנחנו מתעלמים ממה שמתרחש וממה שעלול להתרחש.

קודם כל לשר המשטרה. ישנה החלטה כזו של הממשלה, ומשום כך טילפנתי אליך שהמשטרה לא תעמיד שוטרים לרשות הממשל הצבאי, אלא תהיה אחראית לכך.

שר המשטרה א. ששון:

המושלים הצבאיים אינם רוצים.

שר הבטחון מ. דיין:

תוכל לטלפן אלי ואין לי כל קושי להתגבר על

המושלים הצבאיים.

כל משרד צריך לפעול שם, ואין זה קל. אומר שר המשטרה: האם בשביל הדואר זה דבר גדול לחלק שם מכתבים? הוא צריך לפתח את כל שירותי הדואר. וכן צריך משרד הבריאות לספק רופאים לכל בתי החולים.

שר המשטרה א. ששון:

יש שם רופאים והם פועלים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מביא רק דוגמאות. ביום בהיר אחד קיבלנו "מתנה חמודה" ששמה שכם וכן עזה. שכם יצאה לקבל את פני הלגיון. אבל אנחנו צריכים לנהל את העניינים כמדינה מתוקנת עם בתי ספר ובתי חולים.. הגישה הראשונה הטבעית היתה, שכל משרד, כפי שהוא פועל בחלק הישראלי, יפעל גם בחלק השני. משרד הבריאות ידאג שם לענייני הבריאות ומשרד המשטרה לענייני המשטרה. אם זה יקח זמן - יקח זמן. המושלים הצבאיים אינם זקוקים ליועצים. זה שיש שם נציג המשטרה שמייצע למושל, אינו פותר את שאלת השיטור. אני מסכים לגישה הזאת, שהמשטרה ושר המשטרה יהיו אחראים לפעולות המשטרה בגדה המערבית. המושל תפקידו רק לתאם, אבל הוא לא האחראי לענייני המשרדים השונים. כך היה בכל ימות השנה.

מה שעלול להתרחש עמשיו - איני רוצה לומר זאת בוודאות, אבל יש סימנים לכך (אולי זה תלוי גם בנו או לא) - זה מרי נגד מדינת ישראל. יכול להיות שנוכל להימנע מזאת ויכול להיות שנוכל להיאבק בזאת.

שר התחבורה מ. כרמל:

גם מרי וגם טרור.

שר הבטחון מ. דיין:

אנחנו יכולים להלקות את עצמנו. וודאי יש מקום להצביע על שגיאות ושמרוב ידיים התקלקל התבשיל. אבל נעשה לעצמנו חיים קלים מדי אם נאמר שרק זה יצר את התופעות שישנן. גם אילו רק יד אחת טיפלה בכל, לא היינו הופכים את אנואר אל חטיב לפטריוט ישראלי. ואם העמדנו להם עוזי מול החזה, מזה לא יהיה עדיין מנהיג פרו-ישראלי. חלק מאיתנו חשבו בטפשותם שהמנהיגים האלה יברכו מיד על הסתפחותם למדינת ישראל.

יכול להיות שישנם כל מיני סימנים. יש לזה שלוש צורות: (א) טרור וחבלה; ארגוני חבלה עם רשת אלחוט, הקשורים במצרים. זה בעיקר בעזה. איני בטוח אם ישנם כאלה בגדה, ואיני בטוח שלא. (ב) תנועת מרי של אי שיתוף פעולה. (ג) תנועה פוליטית, שנוסף לאי שיתוף פעולה עם השלטונות הישראליים פונה היא גם אל מוסדות חיצוניים. המוקד של כל זה הוא בירושלים. וזה בגלל מספר סיבות. קודם כל משום שהמנהיגות המדינית הערבית נמצאת בירושלים. מתוך כל 20 הנכבדים שחתמו על המכתב, 18 מהם ירושלמיים. שנית: מפני שנקודות ההתלקחות הן בירושלים, כגון המסגד והרצון לכלול בזה גם את החלק הנוצרי. ושלישית: כי על ההחלטה שלנו לספח את ירושלים יש להם קו עצום, קו העצרת הפוסל את זה. בזה הם נתלים, הם אומרים: אתם פועלים נגד העצרת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מדוע אתם רוצים איפוא לטעון דווקא נגדי?

שר הבטחון מ. דיין:

אם זהו המוקד וכאן שורש הדברים, צריכים להיות אמצעים שונים, בין בטיפול בגדה ובין בטיפול בירושלים שיש לה סטאטוס מיוחד. אולם במקום אחד אפשר לפעול על פי חוק אחד ובמקום אחר אפשר לפעול על פי חוק

אחר. אבל ממשלת ישראל והוועדה האחראית לכך ומי שצריך להיות אחראי למלחמה במרי הזה, אם הם רוצים לטפל בזאת, צריכים להתחיל בירושלים. אין מה לטפל בג'נין ובתול כרם, צריך לטפל קודם כל בירושלים.

יכול להיות לטיפול זה שלושה שרים או רק שני שרים או גם ראש הממשלה לבדו, אבל צריך להיות גוף בעל סמכות פוליטית בראשותו של ראש הממשלה שיחליט מה לעשות; אחרי כן צריכה להיות זרוע מבצעת שחבצע.

איני יודע אם למלחמה במרי יש זרוע טובה יותר מאשר הצבא, כאשר צריך להכריז עוצר ולנקוט באמצעים צבאיים אחרים. כמובן צריך לפעול דרך כל משרד ומשרד, עם כל משרד ומשרד ובתחומי הסמכות של כל משרד ומשרד. אבל אם לא נעשה את שני הדברים האלה, אם לא נקבע מכשיר אחד שהוא ממונה על הביצוע וגוף בעל סמכות הקובע את המדיניות, אין לנו שום סיכוי להילחם בדבר הזה. גם אם כן יהיה, זו יכולה להיות צרה גדולה. יכולים להיות לנו חיים קשים בעניין זה שנצטרך להילחם בתנועות מרי, תנועות שחרור עם כל הדברים "הטובים".

דוגמאות אחדות דווקא מירושלים. אומר ששון שאין זו דרך טובה שנהגו בה, לבקש את הדרשה כל שבוע לצנזורה. וודאי אין זו דרך טובה כפי שנהגנו עד עכשיו. קבע את הנוהג הזה משרד הדתות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא. המושל הצבאי ואחרי כן משרד החוץ.

שר הבטחון מ. דיין:

אין זה משנה איך עוברים על הדרשה, אם לפני זה מתוך שיתוף פעולה אתו ואומרים לו, לא זה וזה. אומר השר ששון: לא ככה צריך לנהוג, קודם צריך לתת לו לדרוש את הדרשה, ואם מתברר אחרי כן שהיה בו דבר מסית

- צריך לאסור אותו. אפשר כך ואפשר כך, אבל צריך להחליט בעניין זה עכשיו.

אומר שר המשטרה שכרוב הכפרים אין שלטון, וזה נכון. איני יודע אם טוב שיהיה שלטון בכל כפר וכפר או שאנחנו נעסוק רק בדברים שאנחנו צריכים לעסוק בהם. אם כפר מסויים כמו כפר טובאס מנהל את עניניו כפי שצריך, אין אני מחוייב להתחכך אתו יום יום. יכולות להיות גישות שונות. יכולה להיות גישה האומרת שאנחנו צריכים להיות בכל כפר ולהראות שם שלטון. ויכולה להיות גישה האומרת - וזוהי דעתי - שאנחנו צריכים עד כמה שאפשר להתחכך פחות. מה שברור הוא כי בעשרים גישות ועל ידי עשרים משרדים, שכל אחד יש לו גם גישה איך לפתור את הענינים, גם אם זה נעשה מתוך כוונות טובות - לא נוכל לעשות צעד אחד בעניין זה.

לא ניתן בעניין זה להפריד בין ירושלים ובין עזה. חוקים אפשר להפריד, אבל ממשלת ישראל ישנה רק אחת. ואנחנו יודעים כי מוקד הענינים הוא בירושלים. יחליטו מה שיחליטו, ועדה כזו או ועדה אחרת, היא צריכה להיות אחראית לירושלים ולשאר המקומות. שני דברים דרושים: גוף המחליט על המדיניות וגוף האחראי לביצוע, כמובן בשיתוף עם כל המשרדים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ההצעה, כפי שהוצעה על ידי ראש הממשלה, יסלח לי מאוד, נדמה לי שלגבי ירושלים זוהי כניעה לעיריית ירושלים הערבית. אני מציע להפריד את ענין ירושלים מהגדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי תהיינה שתי ממשלות?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יש שתי ממשלות: לגבי השטח המוחזק ולגבי השטח שהיה קודם מדינת ישראל. ממשל צבאי איננו הממשלה. יש הבדל בין שטח כבוש לבין שטח שהוא שלנו. אפשר לומר שאותם האמצעים שראש הממשלה הציע לגבי הגדה, נעשה גם לגבי ירושלים, אבל לא לפי אותם הכללים הנוהגים בגדה המערבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יושב שם שר המשפטים. ינהג פה לפי החוק הזה ושם

לפי חוק אחר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זה לא יהיה סוד, זאת תהיה חזרה מהאיחוד, זה

יהיה ביטול האיחוד של ירושלים.

שר השיכון מ. בנטוב:

נאמר "ועדה לתושבים הערבים החדשים".

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לפני כשבועיים, כשהיתה ישיבת הוועדה של העברת ירושלים בראשותו של שר המשפטים, באתי לוועדה, עוד לפני הכרוזים, ואמרתי שיש דברים חמורים. אלי הגיעו דברים שונים. אמרו לי: זה אינו שייך לוועדת ירושלים, אלא כאן מדובר רק בענייני העברה מממשל צבאי לממשל אזרחי. אני בעד זה או שוועדת השרים לענייני פנים ושירותים תעסוק בירושלים או שתהיה ועדה נפרדת. ישנן בעיות מיוחדות לירושלים העתיקה.

העניין שבא עלינו עכשיו איננו הפתעה. מי שחשב שאיחודה של ירושלים ילך כל כך קל וכל הערבים ישלימו עם זה, לא היה אלא טועה. שמחתי אמנם לשמוע אתמול שהארכיבישופ הארמני, הארכיבישופ היווני אורתודוכסי ואחרים אינם מסכימים למוסלמים. בסך הכל יושבים בין החומות 20,000 תושבים, מהם שליש נוצרים, שני שליש מוסלמים. הנוצרים אומרים: אנחנו נגדם, לא נלך אתם. להבדל בין הנוצרים ובין המוסלמים יש ערך רב.

ועכשיו לעניין הדרשה, כי זהו דבר חשוב. בימי הממשל הצבאי דרשו מהערבים שיגישו את הדרשה, עברו עליה והיתה ביקורת. משנגמר הממשל הצבאי והעניינים בירושלים עברו לשלטון האזרחי, נמסר הדבר לוועדת שלושה, אחד ממשרד החוץ, אחד מ"קול ישראל" חמזה, ואחד ממשרד הדתות יעקב יהושע, שהם יעברו על הדרשה. הממשל הצבאי העביר את התפקיד לשלושה אלה. ביקשתי מהאיש שלי שיפסיקו בזאת. אבל אני רוצה לקרוא את הקטע שהם פסלו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם יש בדרשה הסתה, הרי גם חוסיין לא היה מתיר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בימי שלטון ירדן עברו על הדרשה שבוע שבוע, וכן

גם בימי שלטון הבריטים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שניים מקרא ואחד תרגום.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

והנה קטע מהדרשה: "ואם תתאזרו בסבלנות מזימותיהם לא תזקנה לכם. יראת השם מורידה מאת אלהים את הנצחון מן השמים, והלחמו למען האל מלחמת מצווה (ג'יהאד) ואל תהרגו את הנפש אשר אמר אלהים אלא בצדק, ולא תמותו אלא ואתם מוסלמים ישרים, כי לאחר החיים הללו יש גן עדן וגיהנום. ואל נא תפחדו אם אחרים מפחדים ואל תצטערו אם אחרים מצטערים. כי המוות קרוב לאדם יותר מאשר קרוב לו הצל. כי החברים הטובים שלכם בגן עדן הם אלה אשר מתו על קדושת השם. אלהי, נצור את האיסלם ואת המוסלמים. אלהי, אחד את לבותיהם ולכד את דבריהם בדרך הצדק. סיים את מעשינו בעולם הזה באושר וקרב את מותנו ואתה האלהים מרוצה מאתנו."

מהקטע הזה הוצאו כמה דברים.

שר הדואר י. ישעיהו:

זוהי ציטטה מהקוראן.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זהו צירוף של פסוקים. מזה הוציאו פסוקים אחדים, כגון "ואם תתאזרו בסבלנות מזימותיהם לא תזקנה לכם." ועוד כמה קטעים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נחליט מה יהיה הנוהג מחר, מה צריך לעשות מחר.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני אמרתי כי מוטב לוותר ולא לתת ב"קול ישראל" את הדרשה ולא לצנזר. מדוע צריך לתת בכל יום ששי שידור דווקא מירושלים העתיקה? עד עכשיו נתנו שידורים ממסגד ביפו ובעכו. נתנו פעם בחודש מירושלים העתיקה, פעם מעכו ופעם ממקום אחר. תהיינה דרשות אחרות ואילו מהעיר העתיקה נתנו קטעים מהדרשה. מדוע נותנים את כל הדרשה? כי זהו שידור חי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לי לא נראה שצריך להתערב בזה אלא אם יש מן הדברים המסיתים. אין אנו צריכים להתערב בתפילות אלא אם יש בהן דברים מסיתים נגד הממשל. אם הם רוצים בכל הכוונות לנאום על שמירת המצוות ועל המחיצה ליד הכותל - בבקשה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בפגישה הראשונה, כשבאו אלי לבקר אנשי הדת המוסלמים, רצו לשתף פעולה. בראשם עמד ראש בית הדין השרעי ושני קאדים. אחד מהם תחילה עזב את ירושלים ואחרי כן חזר. יתכן שלא צריך היה לתת לו לחזור. הוא אמר אנחנו מוכנים לשתף פעולה אתכם, אבל על בסיס אמנת ג'נבה, איננו מוכנים להכיר באיחוד ירושלים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ראינו עכשיו סימני מרי ומרד. אנחנו מטפלים בזה. נעזוב את התפילות. אבל אנחנו מדברים על איזה ניצנים של מרי ומרד ושמרכזם לפי שעה בירושלים. מבלי לנגוע בוועדות שישנן לענייני פנים ושירותים, לענייני כלכלה, הרי חוץ אולי מענייני המשטרה הטעונים בירור מיוחד, איך המשטרה תפעל, הרי אנו

מתעצמים עכשיו על ענין שהוא דליקטי והוא מדיני והוא בטחוני ממדרגה ראשונה, איך עלינו לנהוג במקרים כאלה משוהי רק ההתחלה. וודאי זה יהיה יותר ויותר. אנחנו צריכים למצוא איזה מכשיר לענין זה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יהיה מכשיר נפרד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא נתערב איך למכור עגבניות. יהיה מכשיר נפרד, אבל מכשיר שיתן אפשרות לפעול מהר. אם המכשיר יחשוב, שיותר מדי מתרוצצים שם עסקני מפלגות, ויהיו אפילו עסקני מפא"י, אפשר להגיד להם: שבו לכם בבית. יש וודאי דבר טוב שהחילוננו מיד בהתחלה להראות דאגה של טיפול כמו עם בן יחיד, שהתחלנו לפחד שמא עגבניה תלך לאיבוד. איני רוצה לפסוק. אבל כנראה שטיפול יתר גם הוא מקלקל. גם פינוק יתר מקלקל.

שר הסעד י. בורג:

כל יתר כנטול דמי.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני רוצה להעיר הערה כללית. אני מכבד מאוד כל מה שנעשה. יש לציין את עצם העובדה שאין כאוס בתוך זה. עם כל מיני דברים שאני חולק עליהם ושחלקתי עליהם, הרי המאזן הכללי הוא שלאחר כל הכיבוש הגדול הזה אין רעב ויש שירותים, אני חושב שזהו בכלל דבר גדול.

שנית: אני חושב שצריכה להיות ועדה אחת לירושלים ולשאר המקומות. זה שפנימה אצלנו תהיה ועדה אחת, איננו מפורר לא את האיחוד של ירושלים ולא את הדברים הקשורים בזאת. במיוחד אני רוצה להגיד שעניין הדת אצל המוסלמים הוא עניין חמור ורגיש כל כך וכה קשור עם סכנות, שבשום פנים אין לגרוס שזה רק עניין של משרד הדתות.

כל הוועדות צריכות להיות צמודות לוועדה המרכזית הזאת. אם יכולה להיות ועדה כזו, וכל אחד יעשה את שלו.

אני בדעתו של השר בגין בעניין הגלייה. לא צריך להגלות מיד קבוצה שלמה. זה שהם מסתמכים על החלטות או"ם, זה עוד מוסיף דלק לכל הדיונים. אבל אם ניקח אחד שהוא היה המושל הצבאי והוא מסית ויגלו אותו - ניחא. את זאת צריכים לעשות.

אני מסתפק במה שאמרתי מתוך הדגש החזק על הקמת ועדה אוטוריטטיבית אחת עם שר הבטחון והמושלים הצבאיים. אני חושב שהיום צריך להחליט.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מלכתחילה הרי הצבא הוא שדרש שהמשרדים יכנסו לתפקידים שלהם בכל מקום ומקום. זה היה גם מובן, כי הצבא איננו יכול לטפל בענייני סעד וחינוך. אמנם היו שאמרו שאין זה מספיק ויש שיתוף עם הצבא בכל העניינים הללו. עכשיו נתחיל להעביר את העניינים לאיזו ועדה חדשה! זה רק יכניס ערבוביה לאחר שהתחילו העניינים כבר להתארגן ולהיכנס למסלולם. איני יודע מה יכול לצאת מזה. את כל העניינים הללו צריך להשאיר לוועדת השרים לענייני כלכלה שישנה ולוועדת השרים לענייני פנים ושירותים שישנה, שהם יטפלו בחיים היום יומיים.

אבל התעוררה בעיה רצינית וזהו ענין המרי. על זה יש לדבר בוועדה מצומצמת שהיא תשב ותדון כיצד לבלום את הדבר הזה ומה לעשות. אבל למה צריכה הוועדה הזאת להיכנס לכל הענינים הכלכליים והחינוכיים? זה אינו שייך להם. זה רק יפריע לענין שבו הם צריכים לטפל.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

ישנה ועדת תיאום.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ישנן ועדות השרים שהן פועלות. הזכירו את ענין הדואר. ישבו שעות וקבעו את הדרך שבה צריכים לפתח את שרותי הדואר, וזה פועל כך.

שר הבטחון מ. דיין:

ההצעה לא היתה שהוועדה הזאת תבוא במקום הנוהג הקיים ובמקום הסידורים הקיימים, אלא לגבי דברים שעליהם יכול הקונפליקט להתעורר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

צריך להיות ברור שהוועדות פועלות כפי שהן פועלות עכשיו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש קשב ואין קשב. נניח ששר החינוך רוצה להנהיג שבבתי הספר ילמדו רק את התנ"ך בעברית ולא את הקוראן, אז הענין יגיע לוועדה הזאת, כי זה יכול להיות ענין להסתה ולדאגה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

צריך להיות ברור שעיקר תפקידה של הוועדה הזאת לבלום את המרי. אם יש ענין של איזה משרד שפעולה שלו יש לה השלכה בטחונות או מדיניות, תפנה הוועדה הזאת למשרד הזה ותאמר לו שכך צריך לפעול.

שר הבטחון מ. דיין:

הוועדה תתערב רק בנקודות מוקד, אם איזה דבר עומד להתפוצץ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מביא המוקד לוועדה הזאת יהיה המושל הצבאי על המקום. הוא בא לוועדה הזאת. יכול להיות שאין הוא צודק, הדבר יבורר בוועדה.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יכול משרד להביא את נקודת המוקד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

משרד עושה את המלאכה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

בירושלים אין מושל צבאי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אין מושל צבאי, תביא זאת העיריה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ברור שאין די שוטרים. שר המשטרה צריך לדאוג לכך. שר המשטרה צריך לעמוד בקשר עם הצבא. צריכה להיות עבודה משותפת. בכמה מקומות אין שוטר. בשביל הערבים כיום שוטר וחייל זה הדבר המשכנע. אתה אומר, שר המשטרה, שאין לך די שוטרים; המדינה נמצאת בגרעון כזה וכזה, יהיה עוד גרעון.

שר המשטרה א. ששון:

איני נמצא שם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בעזה לקחו 400 שוטרים. הם וודאי תחת הרשות שלך.

שר המשטרה א. ששון:

לגמרי לא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל בירושלים וודאי שאתה נמצא. כאן אתה צריך לדאוג שיהיה סדר. אנו אוהבים להאשים את עצמנו שאנחנו אשמים.

שר הכחון מ. דיין:

בירושלים ישנה משטרה.

שר המשטרה א. ששון:

יש שם בעזה 4 קצינים ויתר השוטרים שמגייסים הם מקומיים. הוא איננו מקבל הוראות מאתנו, הוא בא למושל הצבאי ומדווח. זה לא נקרא משטרה. ישנה משטרה מקומית שהיא בולמת כל פעולה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

איני רוצה שכבר נפנה כל מה שעלול לקרות, שבזה אנחנו בעצמנו אשמים מפני שיש יותר מדי ידיים הפועלות בזה. איני יודע על איזה ידיים מדברים. אבל צריך להיות ברור שחשבנו כי זה יהיה יותר קל בשבילנו. פתחנו את שערי ירושלים וחשבנו שעל ידי כך ייהפכו הערבים לידידים שלנו.

שר התחבורה מ. כרמל:

לא כולם חשבו כך.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הצבא היה בער זה לפתוח את השערים עד כמה שאפשר מהר יותר. יכול להיות שזה היה טוב. אבל מתברר שזה לא כל כך פשוט. גם הם לאומנים ורוצים לעשות איזה דבר. אני רוצה להיות בטוח שלא יעשו דברים רציניים. בינתיים צריך להשפיע שאותם הניצנים שנראו לא יתרחבו. הוועדה צריכה להתרכז בכך כיצד לדאוג שיהיה סדר באותם המקומות. ברור שהוועדה בענין זה שולטת גם על ירושלים וגם על הגדה המערבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע שתהיה ועדה אחת לירושלים ולגדה. אם מדובר במרי, אין מבדילים. אני מסכים עם שר הדתות ועם שר המשפטים שזה כאילו מבטל את ענין איחודה של ירושלים. יש פה תופעה מסוכנת שאנחנו צריכים להילחם בה בעודה באיבה.

שר התחבורה מ. כרמל:

ההחלטות תהיינה תואמות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם הוועדה שתטפל במרי תרצה להכריז שוב עוצר, תטיל עוצר. צריך לבוא בדברים עם אלה שזה נוגע לשטח פעולתם.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

הפרנסה העיקרית בעיר העתיקה היא התיירות. בתי המלון נפתחו שם אחרי שצומצם העוצר. לא היו באים לשם אילו נשאר העוצר במלואו. שום תייר איינו רוצה בעוצר. אם ירצו לשנות את זאת, זוהי בעיה עיקרית בשביל פרנסת העיר העתיקה, כי זהו מקור הפרנסה העיקרי במקום הזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הוא רוצה לומר על ידי כך שיהיה חבר בוועדה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

לא. אם תהיינה בעיות הנוגעות למשרדים, ידברו

עם המשרדים. אני בעד ועדה אחת.

שר הבריאות י. ברזילי:

המצב חמור. אין זה כמו שחשבנו בתחילה שהנה כבר

כבשנו את האחזה. אבל יתכן שאנחנו מגזימים בתאור המרי. המכתב הוא חמור, אבל יתכן שיש הגזמה בזאת. איני מלקה את עצמי על זה שבכלל היתה תנועה חופשית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אינך מלקה את עצמך, חבל מאוד שאתה מלקה

אותנו. מה לעשות מחר?

שר הבריאות י. ברזילי:

לגבי הגדה בכלל אני מציע שהדבר ישאר בטיפול כפי

שהיה בעניינים השגרתיים.

לגבי עניין המרי, העניין כל כך חשוב שאני חושב כי

הדבר יצטרך להגיע לשולחן הממשלה, וכיוון שכך אני בעד זה שיהיו שלושה אנשים שיביאו את הדברים לשולחן הממשלה, והם: ראש הממשלה, שר הבטחון ושר החוץ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם כל דבר צריך להביא הנה, אבקש שיהיו 2-3

אנשים אחרים.

שר הבריאות י. ברזילי:

האם לנקוט בקו של הגליות, האם להגלות את כל העשרים החתומים על המכתב, על זה צריך להתייעץ, על זה לא יחליטו שלושה שרים. זה ענין של קו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קודם היתה הצעה על ועדה של שלושה אנשים. עכשיו מדברים על ועדה גדולה יותר. אבל אומר בפירוש כי תפקידה של הוועדה הזאת הוא רק לשים עין על הסכנה של מרי ומרד בכל הארץ, מירושלים ועד טובאס - אם זה כך יש בזה איזה דבר. או שהממשלה תתן לוועדה כזו לפעול בשטח זה או שלא תתן לה לפעול. אם לא תתן לה לפעול, לא אכפת לי שיהיו בוועדה 6-7 חברים. אבל הוועדה דנה ופועלת בשם הממשלה. אם אתם רוצים אחרת, אין לי טעם להיות בוועדה הזאת. אם כן יהיו שבעה אנשים בוועדה: ראש הממשלה, שר הבטחון, שר המשטרה, שר החוץ, שר המשפטים, שר הפנים והשר בגין. וזה יהיה חוץ מהוועדות שישנן כבר בעניינים כלכליים ולעניינים אחרים. אם לשר יש משהו להגיד בקשר לזה, יביא בפני הוועדה או אם למושל הצבאי באיזה מקום יוודע שעושים משהו שעלול להפוך את העולם, יביא בפני הוועדה הזאת. תגיד הוועדה: מן הדין לעשות שפטים כאלה וכאלה, או להיפך, יבוא הענין לוועדה. אבל אם ייאמר כי הוועדה הזאת לא נבחרה כדי לתת תפנוקים יתר והיא הולכת למנוע איזה צרות, אם אינה יכולה, מספיק אז איש אחד ותהיה כתובת והוא יבוא לספר על כך לממשלה, וכל עשרים ושניים ידונו.

שר התחבורה מ. כרמל:

אין לבחור בוועדה נוספת על הוועדות הקיימות, כי בענינים השוטפים הרגילים יש שתי ועדות: ועדת השרים לעניני כלכלה וועדת השרים לעניני פנים ושירותים. הן יכולות לטפל בענינים השוטפים. אם יש צורך לטפל בענינים החורגים מן הטיפול הרגיל, כמו גילויים של מרי וכו', אני חושב שראש הממשלה בעצה עם שר הבטחון ועם שר החוץ, לא כוועדה נבחרת, אלא לפי הפונקציות שלהם, צריכים לטפל בדבר הזה והם יביאו לשולחן הממשלה מה שהם חושבים לנחוץ להביא. ואם יש צורך בוועדה של שבעה, מדוע אי אפשר להביא זאת לוועדת השרים לעניני חוץ ובטחון? יש די כלים ווועדות לממשלה ופונקציות של שרים שהם צריכים ויכולים לטפל בכל הדברים האלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בעצם זו היתה ההצעה האוריגינלית. או שיטפל בזאת אחד או לכל היותר שניים, ואז צריכים להיות אלה שר הבטחון ושר המשטרה, כי אצלם מתרכזות כל הצרות. הם מביאים את זה לשולחן הממשלה. אם זה אינו הולך, מוטב שתהיה ועדה קצת יותר גדולה, אבל ועדה שתוכל לפעול. אתם יודעים שהממשלה אינה עובדת.

שר התחבורה מ. כרמל:

יש ועדת שרים לעניני בטחון ושם יושבים 9.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קודם כל שם יושבים 13. הממשלה יושבת חצאי ימים, ומזכירת הממשלה אומרת לי שיש סדר היום לשבוע הבא בשביל שתי ישיבות, ואיננו מגיעים לשום דבר.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

ויש ועדות שהשרים משתתפים בהן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבין איפוא שנוטים לוועדה בת 6-7 חברים. יהיה בזה איש משרד הפנים. אני מתאר לי שיהיה קשר בין משרד הפנים ובין משרד הדתות, אם יהיה צורך בדבר. אותו הדבר בענייני בטחון ובענייני המטרה. יתכן שאין דרך אחרת ואולי במקום כיבוש צבאי, תימצא המטרה תחת פיקוד של איש הצבא. הנה אין שוטרים. אם חסרים שוטרים, צריך לדבר עם שר האוצר. אם אתם רוצים להציע רק כתובת שיפנו אליה - איני אומר שאני מזלזל בזה - יספיקו לכך שני אנשים, שר הבטחון ושר המטרה. הם יביאו את הדברים הנה והממשלה תדון על כל דבר ודבר.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לא מוסכם.

השר י. ספיר:

הגדרת התפקיד של הוועדה הזאת צריכה להיות ברורה, כדי שלא לפגוע בוועדות שהן פועלות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ועדה זו פועלת רק בענייני בטחון. אם תרצה להגיד שהעגבניות תירקבנה, היא לא תעשה זאת בלי ועדת השרים לענייני כלכלה. אם היא רוצה לומר שחייבים לדאוג לכך שלא תהיה פגיעה בזנב גזר, היא צריכה להביא את זה

לוועדת השרים לענייני כלכלה.

השר י. ספיר:

הממשלה הקימה גם ועדה מצומצמת הדואגת לכך שלא תהיה ערבוביה בתחום הסדורי. אם הוועדה בת השבעה תצטרך לקבוע את הדברים לא בשעה שהם מופיעים, תתחיל ערבוביה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושב כי מספר אנשים צריכים לדעת מה שנעשה. אני חושב שגם שר המשטרה יודע ולא רק המכתב שהופיע. הוועדה יונקת מהשירותים הללו ובכל פעם אם יהיה איזה עניין הנוגע לענייני בטחון פנימי, זה יובא לוועדה. אם מישו נוגע בענייני קדושה, אם יבוא מישו ויגיד שהוא מציע לסגור איזה מסגד, הרי זה שייך לשר הדתות ולממשלה כולה. אם מישו יגיד, שנוהגים כך וכך במסגד בצורה שאינה הוגנת ואינה נבונה, לא לפי מנהגי המקום הקדוש הזה, יתייעץ עם שר הדתות.

נשאלתי הרבה שאלות גם על הדברים השייכים לכותל המערבי. אני מנסה להתחמק מזה. אני שומע גם מאנשים דתיים, שרק לטובתם איני מזכיר את שמותיהם, שזה נחוץ לנו כחור בראש או שמעולם לא היה נחוץ. אבל אני נזהר מלהגיד משהו.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

יש בעניין זה הצעה לסדר היום בכנסת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בדברים פנימיים נסתדר באיזו שהיא דרך.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מרי לא יהיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הוועדה הזאת עוסקת בעניין החדש הזה שנולד. רצינו להיות אנשים הגונים ולדאוג לדלק, למים, לתאורה, לחינוך ולבריאות. והנה פתאום אנחנו נתקלים בתופעה: אין אנחנו רוצים את הטובה שלכם. הוועדה הזאת תגיד במקרים ידועים: לא רוצים - לא צריך. אבל יכול להיות כי לאחר שאלפי ילדים יסתובבו ברחובות, אי אפשר יהיה לשאת זאת. יכול להיות שאין מורים לכך. אז השבעה יתעצו ביניהם או שיכול להיות כי ימצאו דברים שירצו להביאם לכל שולחן הממשלה.

ד"ר י. ספיר:

אם יתחילו, יראו שיש דברים שיש בהם נגיעה לוועדות. פתאום יתחיל דיון בוועדה הזאת.

אחרי כן רשמה ל.צ.

לפני כן רשם י. מ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

דומני שזה חשש מיותר. אם אני אהיה בוועדה הזאת של שבעה, אם יבוא פעם המושל הצבאי ויתלונן על דבר כזה או אחר, אני אשאל אותו: מה אומרת הוועדה שלך בעניין זה ומה אומר שר הדתות? אם הוא יגיד: דיברתי עם שר הדתות והוא אומר שזה רע - אז נגיד שאין ברירה, צריך להזמין את שר הדתות או שר אחר...

שר השיכון מ. בנטוב:

ואם זה עניין בטחוני?

ראש הממשלה ל. אשכול:

בכל מה שנוגע לעניין זה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אבל זה עניין חשוב ממדרגה ראשונה, שקשור עם המוסלמים ועם המסגד, האם זה יבוא לוועדה כזאת או לא? איך יבוא אליה עניין המדיניות הזאת, למשל בשאלת ירושלים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם ניקח את ירושלים, אם הכל הולך שם בשקט, שר הדתות הוציא תקנות כאלו וכאלו, אם הכל הולך חלק וטוב, זה על דעת הקאדי ואיש הצבא.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני אביא זאת, הבאתי זאת בפני שר המשפטים כי

רציתי לדון בזה בוועדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם תרצה תביא זאת בפני הוועדה, ואם מישוהו אחר

יביא זאת בפני הוועדה, אז נבקש אותך לדיון בוועדה.

דזש. י. ספיר:

ניקח לדוגמא את תקציב משרד החינוך לספרי לימוד,

התברר שזה הולך בדרך הרגילה, אבל אם יבוא מישוהו ויאמר: אני מתנגד להוציא ספרי לימוד, כי זה עלול להביא למרי, אז נעמוד בפני מצב בלתי אפשרי. אז אי אפשר להחליט על שום דבר, שמא יהיה כך וכך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יכול להיות שוועדת השירותים תגיד שצריך להשאיר

את הספרים המנסיתים, ויהיה אחר שיגיד שאי אפשר שזה יהיה כך, או שצריך להשאיר זאת לשיקול דעתם של שלושה חברים. יכול להיות שפעם יביאו דברים כאלה לממשלה כולה. גם זה יכול להיות.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

במקרה כזה אפשר להביא זאת לוועדה.

השר י. ספיר:

בוועדה יושבים אנשים שבוחנים דבר זה מבחינות שונות, והיא מחליטה אם זה מתאים לביצוע, ואז זה עובר לביצוע. אבל פתאום יתברר שמישהו מערער, מה יהיה אז?

ראש הממשלה ל. אשכול:

השאלות הללו רק מסבכות אותנו. אם הוועדה תחליט

פה אחד...

השר י. ספיר:

איזו ועדה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל ועדה שאתה רוצה.

הוועדות שעוסקות בענינים. אם ועדה מחליטה על הכל פה אחד, היא רשאית לפעול. יכול להיות שבתוך שבוע ימים יימצא מישהו שיחשוב שזה עלול להביא להתפוצצות, אז הוא יביא זאת עוד הפעם לוועדה, ואז נבקש מהוועדה שהחליטה, לברר עוד הפעם את הענין. הוועדה צריכה להחליט באיזה אמצעים לאחוז, ואני חושב שאפשר לסמוך על שבעה אנשים אלה.

שר התחבורה מ. כרמל:

בכל הענינים של הסתה ומרי, ראש הממשלה יזמין להתיעצות כל שר שימצא לנכון ושהוא נחוץ לענין שבו דנים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אז שני אלה מחליטים?

שר התחבורה מ. כרמל:

ראש הממשלה רשאי להחליט, בהתיעצות עם האיש הנוגע בדבר באיזה צעדים צריך לנקוט, אלא אם הוא יחשוב שהוא צריך להתייעץ באיזה ענין מיוחד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש הצעה לוועדה של שבעה אנשים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אם יש הצעה של שבעה, אני מציע לצרף את השר בנטוב, ותהיה ועדה של שמונה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מתנגד ולא אלך לוועדה כזאת. אם אומרים שמונה, זה יגיע לתשעה או לאחד עשר. אני כל הזמן חושב איך אפשר להקטין את ועדת השרים לעניני בטחון, שהיא כבר הגיעה לשלושה עשר חברים.

שר הבריאות י. ברזילי:

היתה הצעה לוועדה של שלושה, אם מחליטים על ועדה גדולה, צריך שתהיה ועדה שתשקף את הקשת של כולם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מסכים, אז תהיה ועדה של שבעה, בלעדי. אני מסכם את ההצעות: השר כרמל מציע שראש הממשלה עם כל שר הנוגע בדבר מבררים את העניין ומחליטים, אבל אז צריך להחליט גם מה לעשות. הצעה שנייה, ועדה של שבעה אנשים שהזכרנו את שמותיהם והם מטפלים רק בעניינים המובאים לפניהם. הצעה שלישית, ועדה של שמונה חברים.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מציע ועדה של שלושה חברים.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מציע שוועדת השרים לענייני בטחון תטפל בזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זו ועדה של שלושה עשר. אני עובר להצבעות.

ה צ ב ע ו ת :

בעד הצעת השר כרמל - 5 קולות;

בעד ועדה של שלושה חברים - 4 קולות;

בעד ועדה של שמונה חברים - 1 קול;

בעד ועדה של שבעה חברים - 7 קולות;

בעד ההצעה שוועדת השרים - 4 קולות.
לעניני בטחון תטפל בענין

ראש הממשלה ל. אשכול :

החלטנו שתהיה ועדה של שבעה. אני בעד זה שוועדת
הבטחון תטפל בזה, אם נגיע לדרך שהיא תהיה ועדה של שבעה חברים. על הוועדה הזאת
לא יפורסם, ובכלל כל הדיון בישיבה זו איננו לפרסום, יפורסם רק שהיה דין וחשבון
של שר החוץ א. אבן.

ביום ראשון הבא נקיים שתי ישיבות.

מ ח ל י ט י ס (ב-7 קולות) ליפות כוחה של ועדת שרים, לטפל ולהחליט, על דעת הממשלה, בבעיות הבטחון הפנימי המתעוררות נוכח סכנת מרי אזרחי בירושלים המזרחית ובגדה המערבית.

הוועדה תפעל בהתייעצות עם השרים הנוגעים בדבר.

הרכב הוועדה: ראש הממשלה, השר מ. בגין, ושרי הבטחון, החוץ, המשטרה, המשפטים והפנים.

5) קולות בעד ההצעה להסמיך את ראש הממשלה, בהתייעצות עם שר הבטחון לטפל בבעיות הנ"ל ולהחליט אילו בעיות טעונות החלטת הממשלה;

4 קולות בעד ההצעה כי בוועדה יהיו 3 שרים: ראש הממשלה, שר הבטחון ושר החוץ;

4 קולות בעד ההצעה כי ועדת השרים לעניני בטחון תוסמך לטפל בבעיות הנ"ל;

1 קול בעד ההצעה כי הוועדה תורכב משמונה שרים).

הישיבה ננעלה בשעה 14:15
